

Leo Trotzki

Den ryska
arbetarrevolutionen

Från novemberrevolutionen
till Brestfreden

*Översatt av
Allan Wallenius*

Frams Förlag • Stockholm

1918

Inledning

Trotsky färdigställde denna ”klassiska” skrift i februari 1918, under de lediga stunder som uppstod mellan sammanträdena i fredsförhandlingarna mellan de tyska och sovjetiska representanterna i Brest-Litovsk. Skriften översattes till många olika språk och under Lenins tid ansågs den allmänt som en mer eller mindre ”officiell” historik över den ryska revolutionens första tid. Det är alltså fråga om ett viktigt historiskt dokument, fritt från de politiskt motiverade förvrängningar, halvsanningar och lögner, som senare, under Stalinepoken, blev den sovjetiska historieskrivningens kännemärke.

Martin Fahlgren (i oktober 2006)

Innehållsförteckning.

Förord.....	1
Den småborgerliga intelligensen och revolutionen.....	1
Krig eller fred?.....	3
Hetsen mot bolsjevikerna.....	4
Adertonde juni-offensiven.....	5
Julidagarna.....	7
Efter julidagarna.....	9
Korniloff.....	10
Konflikter inom sovjet.....	11
Den demokratiska konferensen.....	13
Svårigheterna tornar sig.....	14
Den oundvikliga kampen om regeringsmakten.....	15
Striden om sovjetkongressen.....	15
Konflikten kring Petrograds garnison.....	16
Demokratins sovjet och ”förparlamentet”.....	17
Socialrevolutionärerna och mensjevikerna.....	18
Utträdet ur förparlamentet. – röster från fronten.....	20
Revolutionens militärkommissarier.....	21
Floden stiger.....	22
”Sovjetdagen” i Petrograd.....	23
De vankelmodiga vinnes.....	24
Resningen börjar.....	24
Avgörandet.....	26
Folkkommissariernas råd.....	28
Den nya regimens första dagar.....	29
Fänriksupploppet den 29 oktober.....	30
Kerenski mot Petrograd.....	31
Kerenskiäventyret ramlar.....	32
Inre slitningar.....	35
Konstituanten.....	37
Demokratins principer och proletariatets diktatur.....	38
Brest-Litovsk.....	40
Inför våldet.....	43
Det andra kriget – fredsfördraget undertecknas.....	46
Slutord.....	48

Förord

Denna skrift författades – under lediga stunder – till största delen i en miljö, som föga lämpade sig för systematiskt arbete. De skilda kapitlen nedskrevs nämligen mellan sammanträdena under fredsförhandlingarna i Brest-Litowsk.

Avsikten med denna skrift är, att inför det internationella proletariatet klarlägga orsakerna, händelseförloppet och innebörden i den ryska oktoberrevolutionen.*

Världshistorien framskapade en besynnerlig situation, då delegerade för den mest revolutionära regim, som mänskligheten hittills lärt känna, tvangs att förhandla med och sitta vid samma diplomatbord som representanterna för den mest reaktionära av alla härskande klasser. Under fredsförhandlingarnas gång glömde vi icke ett ögonblick, att vi stod där såsom den revolutionära klassens representanter. Vi vände oss i våra tal till de genom kriget undertryckta arbetarna i alla länder. Vi uppbars helt av den fasta förvissningen, att det avgörande ordet i krigets slutuppställning, liksom i alla andra frågor, kommer att sägas av det europeiska proletariatet. Då vi bytte ord med Kühlmann och Czernin, gick våra tankar till våra vänner och likasinnade: Karl Liebknecht och Friedrich Adler. Vår fria tid gav vi åt denna bok, som är ägnad arbetarna i Tyskland, i Österrike-Ungern och i alla andra länder. Hela Europas borgerliga press samarbetar enigt på att binda ett nät av lögnar och vanställningar kring det proletariska regeringssystemet i Ryssland. Den socialpatriotiska pressen – utan mod och tro på sin egen sak – har avslöjat sin kompletta oförmåga att begripa den ryska revolutionens innebörd och klarlägga densamma för de handlingskraftiga massorna. Med denna broschyr vill vi komma dem till bistånd. Vi är fullkomligt övertygade om, att de revolutionära arbetarna i Europa och i övriga världsdelar skall förstå oss. Vi tror att de inom kort kommer att ta upp samma arbete, som vi nu för till fullbordan hos oss. Men de kommer att genomföra detta verk vida grundligare än vi, emedan de kan stöda sig på sin rikare erfarenhet och sina bättre andliga och tekniska resurser. Därför blir deras gärning oss den bästa hjälpen i att övervinna alla svårigheter.

Brest-Litowsk, den 12. (25.) februari 1918.

Den småborgerliga intelligensen och revolutionen.

I vårt tidevarv utvecklar sig händelserna med en sådan snabbhet, att det efteråt ställer sig svårt att rekonstruera desamma i minnet, ja till och med att erinra sig dem ens i kronologisk följd. Jag har varken tidningar eller dokument till förfogande. De periodiska uppehållen i fredsunderhandlingarna skänker dock en fritid, som under nu rådande förhållanden ingalunda kan tänkas bli en beskärd så snart igen, varför jag vill göra ett försök, att enligt hågkomst rekonstruera oktoberrevolutionens händelsegång och utveckling, varvid jag dock förbehåller mig rätten, att senare med tillgång till dokument komplettera och korrigera framställningen.

Ända sedan den första revolutionsperioden leddes vårt parti av övertygelsen, att det, till följd av händelsernas egen logik, måste komma till makten. Jag skall icke uppehålla mig vid de teoretiker, som – utgående från klassförhållandena i Ryssland – långt före denna revolution, ja redan före revolutionen 1905, kommit till den slutsatsen, att under en segerrik revolution, makten obetingat måste övergå till proletariatet, stött på den fattigare bondeklassens breda massor. Grundvalen för denna förutsägelses riktighet står att söka huvudsakligen i den ryska borgerliga demokratins betydelselöshet, liksom i den ryska industrins koncentrerade karaktär och i det ryska proletariatets därav beroende stora sociala betydelse. Den borgerliga

* Förf. använder uttrycket oktoberrevolutionen. Enligt gammal rysk stil ägde revolutionen nämligen rum i oktober, men enligt den nya stilen, som vi här i Sverige följa, i november. Övers. anm.

demokratins obetydliga makt har till motbetingelse proletariats makt och betydelse. Kriget har förvisso härvidlag brakt många av den borgerliga demokratins och i synnerhet dess ledande gruppers förhoppningar på skam. Armén blev genom kriget den faktor, som spelade den avgörande rollen i revolutionshändelserna. Den gamla armén var så gott som liktydig med bondeklassen. Obetingat hade proletariats hela tiden intagit den ledande ställningen, om revolutionen utvecklats sig mera normalt, det vill säga i fredstid, såsom den redan började år 1912. Bondemassorna skulle i allmänhet ha dragits med i proletariats kölvatten och in i den revolutionära strömvirveln. Men kriget åvägabrakte en avgjord annan gestaltning av händelserna. Bondeklassen organiserades inom armén, men icke politiskt, utan blott militäriskt. Innan bondemassorna ännu samlats kring bestämda revolutionära fordringar och idéer, hade de blivit ordnade i regementen, divisioner, kårer och arméer. De element av småborgerlig demokrati, som fanns inströdda i denna här, och som i militäriskt och ideellt hänseende spelade huvudrollen, följde helt och hållet småborgerligt-revolutionära signaler. Massornas djupgående sociala missnöje tillspetsades och sökte sig utlopp – i synnerhet efter tarismens militära skeppsbrott. Så fort revolutionen kunde utveckla sina krafter, återupplivade proletariats avantgarde traditionen från 1905 och samlade folkmassorna till att organisera representativa institutioner i form av deputerade-råd (sovjets). Innan arméns politiska medvetande ännu ens närmelsevis nått upp i nivå med revolutionshändelsernas utveckling, ställdes den inför uppgiften, att välja representanter in i de revolutionära organen. Vilka kunde väl soldaterna under dylika förhållanden utse till deputerade? Allenast dessa representanter för intelligensen och halvintelligensen, som dvaldes bland dem, och som ägde ett visst, om ock minimalt, förråd av politiskt vetande och förstod att ge uttryck åt detsamma. På detta isätt tycktes så den borgerliga intelligensen med ett enda slag ha höjts till ofantlig betydelse genom den vaknande arméns vilja. Läkare, ingenjörer, advokater, journalister, ettårs-frivilliga, som före krigsutbrottet prövat blott en vanlig borgartillvaro och aldrig gjort anspråk på någon ledande roll, såg sig nu plötsligt representera hela kårer och arméer och kände sig naturligtvis med detsamma som revolutionens ”ledare”. Oklarheten i deras politiska ideologi motsvarade fullständigt det formlösa i de revolutionära massornas medvetande. Vi, ”sektarister”, som framställde arbetarnas och böndernas sociala fordringar i all deras skärpa och oförsonlighet, behandlades av dessa element med det största övermod. Under den revolutionära uppkomlingens högmod dölde dock den småborgerliga demokratin det djupaste misstroende till sina egna krafter, liksom till den massa, som gett dem en så plötslig och oanat hög ställning. Intelligensen, som visserligen kallade sig socialistisk, och även ville gälla som sådan, betraktade i alla fall med illa dold vördnad den liberala bourgeoisens politiska allmakt, dess vetande och metoder. Härur framsprang de småborgerliga ledarnas strävan, att till varje pris söka få till stånd samarbete, förbund och koalition med den liberala bourgeoisien. Socialrevolutionärernas program (som helt och fullt är uppbyggt på oklara, humanitära formler, vilka i stället för klassmetoder ger sentimentala allmänförkunnelser och moraliska konstruktioner) visade sig vara det lämpligaste andliga ornat för detta skikt av ledare ad hoc. Deras strävan, att skaffa sin andliga och politiska maktlöshet hemrätt inom den för dem så imponerande borgerliga vetenskapen och politiken, fann sitt teoretiska rättfärdigande i ”mensjevikerens” lära. Dessa förkunnade, att den nuvarande revolutionen vore en borgerlig revolution, som följaktligen icke kunde genomföras, utan att de borgerliga deltog i regeringen. Så uppstod på naturlig väg sammanslutningen mellan socialrevolutionärer och mensjeviker, vari samtidigt den borgerliga intelligensens politiska halvhet och dess vasallförhållande till den imperialistiska liberalismen fann sitt uttryck.

För oss var det fullständigt klart, att klasskampens logik förr eller senare skulle störta denna provisoriska kombination och skjuta övergångsperiodens ledare åt sidan. I grund och botten betydde den småborgerliga intelligensens hegemoni, att bondeklassen, som genom krigsapparats betydelse helt plötsligt kallades att delta i det politiska livet, numeriskt

undertryckte arbetarklassens och för en tid undanträngde densamma. Och ännu mer! I samma mån, som de småborgerliga ledarna genom massarmén höjdes till denna svindlande betydelse, kunde icke ens proletariatet, med undantag av dess ledande minoritet, neka dem en viss politisk aktning, kunde icke underlåta att söka ett politiskt förbund med dem – då proletariatet ju annars hotades av faran att bli avskuret från bönderna. Den äldre arbetargenerationen hade dock icke glömt läxan från 1905, då proletariatet besegrades just genom att de viktiga och stora bondereserverna icke ingrep i stridens avgörande ögonblick. Men i alla fall låg orsaken till att jämväl de proletariska massorna under den första revolutionsperioden var så mottagliga för socialrevolutionärernas och mensjevikernas politiska ideologi, just i det antydda förhållandet. Detta desto hellre som revolutionen väckte de övriga, hittills slumrande proletariska massorna och på detta sätt gjorde den formlösa, intellektuella radikalismen till en förberedelseskola för dem. Arbetar-, soldat- och bonderådets betydelse under dessa förhållanden blev därför den, att genom dem den proletariska socialismen behärskades av böndernas politiska formlöshet, men denna åter i sin tur av den intellektuella radikalismen. Att sovjetbyggnaden så snabbt höjde sig och fick betydelse, berodde i hög grad på att intelligensen med sin tekniska kunskap och sina borgerliga förbindelser spelade den ledande rollen vid uppbyggandet av sovjets. Men vi visste, att denna imponerande byggnad var rest på de djupaste inre motsägelser, och att dess fall under det följande revolutionsskedet var oundvikligt.

Krig eller fred?

Revolutionens plötsliga utbrott var en omedelbar följd av kriget, och kriget blev provostenen för alla partier och alla revolutionära krafter. De intellektuella ledarna var ”mot kriget”, ja, under tsarismens tid gällde flera av dem för anhängare till internationalens vänstra flygel och hade förklarat sin anslutning till Zimmerwald. Men knappast hade de intagit sina ”ansvariga” platser, innan det blev annat av. Att föra revolutionär, socialistisk politik betydde under dessa förhållanden detsamma som att bryta med bourgeoisien – med den egna såväl som med de allierades. Men såsom vi redan framhållit: de intellektuella och halvintellektuella småborgarna sökte ryggstöd för sin politiska vanmakt i förbund med den borgerliga liberalismen. Här står orsaken att finna till den sorgliga och i sanning skamliga roll, som de småborgerliga ledarna spelade, när det gällde frågan om krig eller fred. De inskränkte sig till suckan, fraser, hemliga maningar eller böner, som de adresserade till de förbundna regeringarna. Men i själva verket vandrade de vidare i den liberala bourgeoisiens fotspår. Soldaterna i löpgravarna kunde naturligtvis inte begripa, att detta samma krig, som de fört, sedan nära tre år tillbaka, helt plötsligt fått en annan mening, och detta endast därför, att några nya personer, som kallade sig socialrevolutionärer eller mensjeviker, hade inträtt i Petrograd-regeringen. Miljukoff avlöste ämbetsmannen Pokrowski, Terestjenko åter efterträdde Miljukoff. Det innebar att den byråkratiska trolösheten följdes först av den krigiska kadettimperialismen och senare av den oklara principlösheten och den politiska betjäntandan, – men ingen objektiv förändring kunde spåras och härigenom angavs ingen verksam utväg ur krigets förskräckliga kamp. Just här ligger huvudorsaken till arméns fortsatta upplösning. Agitatorerna förklarade för soldaterna, att den tsaristiska regeringen utan ändamål och mening skickat dem ut att slaktas i kriget. Men de, som avlöste tsaren, förmådde icke ändra det minsta i krigets karaktär, lika litet som de förmådde bana väg för en aktion för freden. Under de första månaderna stod man och stampade på ett och samma ställe. Detta gav anledning både till missnöje i armén och till otålighet hos de allierade. Resultatet blev sedan offensiven av den 18. juni (1 juli). De allierade fordrade denna offensiv, i det de presenterade gamla tsaristiska växlar till inlösen. De småborgerliga ledarna, fega på grund av egen maktlöshet och fruktande för ett utbrott av massornas bristande tålmod, godkände dessa fordringar. Det började tydligen bli klart för dem, att det behövdes blott en stöt från den ryska arméns sida för att fredsslutet skulle ligga, färdigt på gröna bordet. Offensiven hälsades av dem såsom en uppenbarelse, som visade

vägen ut ur återvändsgränd och som löste problemet. Den tycktes dem vara räddningen. En oerhördare och brottsligare villfarelse kan man knappast föreställa sig. Vid denna tid talade de om offensiven precis i liknande ordalag, som socialpatrioterna i alla länder under de första krigsdagarna och -veckorna utlade nödvändigheten att försvara fosterlandet, betonade borgfredens betydelse och "union sacrée o. s. v., o. s. v. All deras zimmerwaldska och internationalistiska hänförelse var som bortblåst. För oss, som stod i oförsonlig opposition, var det klart, att offensiven utgjorde en hotande fara för revolutionen, ja, kunde äventyra den helt och hållet. Vi varnade för att skicka en armé i elden, en armé, som just vaknade och rå grund av händelsernas gång stod vacklande och utan att ännu ha kunnat skapa sig ett fast omdöme om det som skedde. Åtminstone borde man icke göra detta, innan man gett den nya idéer att kämpa för som sina egna. Vi varnade, bevisade, hotade. Men då det inte gavs någon annan utväg för de härskande partierna, som var bundna av både den egna och den allierade bourgeoisien, bemötte de oss naturligtvis allenast med fiendskap och förbittrat hat.

Hetsen mot bolsjevikerna.

Icke utan att bli upprörd kommer den framtida historieskrivaren att bläddra genom den ryska pressen under maj och juni, tiden för offensivens ideella förberedelse. Så gott som utan undantag var samtliga artiklar i de officiösa och i regeringsorganen riktade mot bolsjevikerna. Det gavs ingen beskyllning, inget förtal, som under denna tid icke skulle mobiliserats mot oss. Huvudrollen i denna kampanj spelade naturligtvis de borgerliga kadetterna. Deras klassinstinkt sade dem, att här gällde det icke allenast offensiven, utan hela revolutionens vidare utveckling och att det framför allt rörde sig om statsmaktens öde. Den "allmänna opinionens" borgerliga apparat fungerade här i all sin glans. Alla organ, myndigheter, publikationer, tribuner och katedrar samarbetade troget med samma gemensamma mål i ögnasikte: bolsjevikerna måste omöjliggöras som politiskt parti. Denna antibolsjevistiska presskampanj koncentrerade och dramatiska spänning föregrep medborgarkriget, som utvecklade sig under den följande revolutionsepoken. Hetsens och förtalets uppgift var emellertid att fullkomligt söndra och utså fiendskap, att bygga upp en stark mur mellan de handlingskraftiga massorna å ena sidan och det "bildade samhället" å den andra. De liberala borgerliga begrep, att det inte kunde lyckas för dem att tämja massorna, utan den småborgerliga demokratins hjälp och förmedling, denna demokrati, som för tillfället innehade makten inom de revolutionära organisationerna. Därför uppställdes som omedelbar uppgift för hetsjakten mot bolsjevikerna, att väcka oförsonlig fiendskap mellan vårt parti och de vidaste skikt inom den "socialistiska intelligensen", emedan den sistnämnda avlägsnad från proletariatet mer och mer måste hemfalla till att förrätta lakejtjänst åt den liberala bourgeoisien.

Under den första allryska sovjetkongressen mullrade de första åskorna, som varslade om kommande fruktansvärda händelser. Partiet hade beslutat föranstalta en beväpnad demonstration till den 10. (23.) juni i Petrograd. Vi ville genom densamma omedelbart inverka på den allryska sovjetkongressen. "Tag makten i edra händer!" skulle Petrograds arbetare ropa till de från landets alla delar församlade socialrevolutionärerna och mensjevikerna. "Bryt med bourgeoisien, kasta koalitionsidén över bord och tag makten i egna händer!" Det var självklart, att, om socialrevolutionärerna och mensjevikerna bröte med den liberala bourgeoisien, detta skulle tvinga dem till att söka stöd hos proletariatets beslutsamma förtrupp. Därigenom hade de säkrat sig själva en ledande ställning på bourgeoisiens bekostnad. Men just inför detta ryggade de småborgerliga ledarna tillbaka. Då de fick kännedom om den planerade demonstrationen öppnade de hand i hand med den liberala och motrevolutionära bourgeoisien och i förbund med regeringen, som räknade män även ur deras eget läger, ett i sanning vansinnigt fälttåg mot demonstrationen. Allt sattes i rörelse. Vi utgjorde blott en obetydlig minoritet på kongressen, och därför fick vi lov att retirera. Demonstrationen ägde icke rum. Men denna

demonstration, som icke blev av, lämnade de djupaste spår efter sig i de båda partiernas medvetande. Den skärpte motsatserna och gav mera näring åt fiendskapen. Vid ett av kongresspresidiets sammanträden yttrade Tseretelli, då minister i koalitionsregeringen, med en inskränkt, småborgerlig doktrinärs hela beslutsamhet, att den enda fara, som hotade revolutionen var bolsjevikerna och det av dem beväpnade proletariatet i Petrograd. Härav drog han slutsatsen, att det vore nödvändigt avvärpa alla, som icke ”förstod att umgås med vapen”. Detta riktade sig mot arbetarna och den del av Petrograds garnison, som följde vårt parti. Men i alla fall vart det inget av avvärjningen, då varken politiska eller psykologiska betingelser förefanns i tillräcklig grad för att motivera en så radikal åtgärd.

För att ge massorna ersättning för den förhindrade demonstrationen föranstaltade sovjetkongressen en allmän, vapenlös demonstration för den 18. juni (1. juli). Men just denna dag vart till en politisk triumf för vårt parti. Massorna trädde ut på gatorna i mäktiga kolonner, och ehuru de, i motsats till vår icke genomförda demonstration den 10. (23.) juni, kallats ut av en officiell sovjetsmyndighet, bar arbetarna på sina fanor och standar vårt partis deviser: ”Ned med de hemliga fördragen!” ”Ned med offensivpolitiken!” ”Leve den ärliga freden!” ”Ned med de tio kapitalistministrarna!” ”Hela regeringsmakten i sovjets händer!” Endast tre plakat uttryckte förtroende för koalitionsregeringen, Ett bars av kosackregementet, et annat av Plechanoffs grupp och det tredje av det judiska ”Bund”s Petrogradsavdelning, som huvudsakligast består av icke proletariska element. Demonstrationen visade icke blott våra fiender, utan också oss själva, att vår ställning i Petrograd var vida starkare än vi anat.

Adertonde juni-offensiven.

Till följd av de revolutionära massornas demonstration syntes en regeringskris oundviklig. Men underrättelserna från fronten, där revolutionsarmén ryckt fram till offensiv, förtog det intryck, som demonstrationen lämnat. Samma dag, som Petrograds proletariat och garnison fordrade, att de hemliga dokumenten skulle publiceras och ett öppet fredsombud göras, tvång Kerenski revolutionsarmén till angrepp. Detta var ingalunda något tillfälligt händelsernas sammanträffande. De politiska kulissarrangörerna planlade allt på förhand, och tidpunkten för offensiven fastställdes icke på grund av militära, utan av politiska skäl. Den 19 juni (2 juli) drog den så kallade patriotiska manifestationen genom Petrograds gator. Newski Prospekt – de borgerligas förnämsta trafikled – var överfyllt av upprörda grupper, bland vilka officerare, journalister och eleganta damer drev en het agitation mot bolsjevikerna. De första underrättelserna om offensiven var nog så fördelaktiga. Den ledande liberala pressen ansåg redan huvudändamålet vara nått, i det att 18 juni angreppet, oberoende av eventuella militära följder, visat sig vara ett dödsslag mot revolutionens utveckling, då ju den gamla disciplinen inom armén lyckligen återställt, och statens kommandoställen innehades av de liberala-borgerliga. Vi hade förutsagt någonting helt annat. I en särskild deklaration på den första sovjetkongressen, några dagar före juni-offensiven, förklarade vi, att denna offensiv komme att spränga arméns inre sammanhang, komme att ställa dess olika delar i harnesk mot varandra och skänka en stor övermakt åt de motrevolutionära, emedan man icke, utan stränga repressalier, kunde återupprätta disciplin inom en uppriven armé, som icke ens fått ett nytt moraliskt mål att kämpa för, Med andra ord: vi förutsade i denna deklaration de konsekvenser, som senare fann sitt uttryck i det så kallade Korniloff-äventyret. För oss tedde sig läget så: revolutionen hotades av den största fara i vardera fallet, vare sig offensiven lyckades – varpå vi starkt tvivlade – eller misslyckades – vilket tycktes oss hart när oundvikligt. Kröntes offensiven med framgång, komme de småborgerliga att i den chauvinistiska stämningens enighetsrus sammangå med bourgeoisien och på detta sätt isolera det revolutionära proletariatet. Offensivens misslyckande åter hotade med totalt förfall inom armén, med en oordnad reträtt, med förlust av nya landområden och med besvikelse och

förtvivlan hos massorna. Det senare blev bestämmande för händelsernas gång. Segerbulletinernas tid räckte icke länge. De avlöstes av mulna meddelanden om truppavdelningar, som vägrade att understöda angriparna, om officerare, som stupade i massor, emedan de ensamma fick gå till anfall, o. s. v.*

Krigshändelserna utspelades på en bas av allt mer och mer växande svårigheter i landets inre liv. På agrarfrågans, industrins och nationalitetsförhållandenas områden tog koalitionsregeringen inga avgörande steg framåt. Livsmedelsfrågan försumrades, samfärdseln förföll. Lokala sammanstötningar förekom allt oftare. De ”socialistiska” ministrarna rådde massorna att ha tålmod. Alla beslut och åtgärder, bland dem den om konstituerande församlingen, förhalades. Regimens obeslutsamhet och osäkerhet var uppenbar. Det gavs två utvägar: antingen måste de borgerliga befrias från makten och revolutionen drivas framåt, eller folkmassorna med tillhjälp av stränga repressalier ”tyglas”. Kerenski och Tseretelli slog in på medelvägen och brakte ännu värre förvirring åstad... Då kadetterna, koalitionen slugaste och mest vidsynta element, insåg, att den misslyckade junioffensiven kunde komma att ge ett dråpslag icke blott åt revolutionen, utan även åt de härskande partierna, skyndade de att avgå i tid och vältrade hela bördan av ansvaret på sina vänsterförbundnas skuldror.

Den 2 (15) juli ägde ministerkrisen rum med den ukrainska frågan som formell betäckning. Det var ett ögonblick av högsta politiska spänning. Från frontens mest skilda delar ankom beskickningar och enskilda representanter, som berättade om det kaos offensiven skapat inom armén. Den så kallade regeringspressen krävde stränga repressalier. Liknande stämmor gjorde sig allt oftare gällande i de så kallade socialistiska tidningarnas spalter. Kerenski gick mer och mer, eller rättare sagt allt mera öppet över till kadetternas och kadettgeneralernas sida och lade demonstrativt i dagen, icke blott hela sitt hat mot bolsjevikerna, utan jämväl sin motvilja mot de revolutionära partierna överhuvudtaget. Ententens sändebud utövade tryck på regeringen och fordrade att disciplinen skulle återställas och offensiven fortsättas. I regeringskretsarna stod man huvudlöst handfallen. Inom arbetarmassorna tilltog förbittringen och yttrade sig i rågad otålighet. ”Begagna kadettministrarnas utträde till att bemäktiga er hela makten” – med denna uppmaning vände sig Petrograds arbetare till de ledande sovjetpartierna: socialrevolutionärerna och mensjevikerna. Jag erinrar mig exekutivkommitténs sammanträde den 2 juli. De socialistiska ministrarna hade infunnit sig för att avge rapport över den nya regeringskrisen. Med spänd uppmärksamhet väntade vi nu att få se vilken ställning de skulle försöka, sedan de kört fast med sin koalitionspolitik. Tseretelli tog ordet. Han betonade uttryckligt inför exekutivkommittén, att de förmåner, som han och Terestsjenko beviljat radan i Kief, ingalunda betydde en uppdelning av Ryssland och därför icke heller utgjorde någon tillräcklig orsak för kadetterna att utträda ur ministären. Tsertelli tillvitade

* På grund av dess stora historiska betydelse anför vi här i utdrag ett dokument, som framlades av vårt parti på den allryska sovjetkongressen den 3 (16) juni 1917, d. v. s. två veckor före offensiven: ”Vi anser det för kongressens arbete vara synnerligen nödvändigt, att här i främsta rummet uppta en fråga, varpå icke blott kongressens alla vidare åtgärder beror, utan hela den ryska revolutionens öde – i detta uttrycks fullaste mening –: frågan om den offensiv som förberedes till den närmaste framtiden.

Då Rysslands motrevolutionära kretsar uppställer en offensiv med alla dess följder inför folket och armén – som icke vet för vilket internationellt ändamål den kallats att gjuta sitt blod – gör de detta i hopp om att offensiven skall medföra en maktens koncentrerings i händerna på de militär-diplomatiska grupperna, som är förbundna med den engelska, franska och amerikanska imperialismen, men som vill befria sig från nödvändigheten att i framtiden tvingas räkna med den ryska demokratins organiserade vilja.

De hemliga motrevolutionära offensiv-ansiftarna, som icke ryggar tillbaka för något krigsäventyr, försöker medvetet att begagna sig av arméns förfall, som beror på inropolitiska och internationella orsaker. För detta ändamål väcker de hos demokratins förtvivlade element den grundfalska tanken, att redan blotta faktum av en offensiv komme att ”pånyttföda” armén, och på detta mekaniska vis ämnar de täcka bristen på ett bestämt, verksamt program för krigets likvidation. Men det är dock uppenbart, att en sådan offensiv måste åstadkomma arméns absoluta desorganisation, då den ena truppavdelningen står fientlig mot den andra”.

kadettledarna centralistisk doktrinarism, oförståelse för nödvändigheten av att kompromissa med Ukraina o. s. v., o. s. v. Intrycket av hans tal var till övermått ynkligt. Koalitionens hopplösa doktrinär beskyllde de nyktra kapitalpolitikerna för doktrinarism, dessa politiker, som begagnade första lämpliga tillfälle för att låta sina politiska hantlangare ensamma göra ur rökningen för den avgörande svängning, som 18 juni offensiven framkallat.

Efter alla tidigare koalitionerfarenheter såg det nu ut att återstå allenast en utväg: brytning med kadetterna och tillsättande av en sovjetregering. Kraftförhållandena inom sovjets var då sådana, att sovjetregeringen, ur partisynpunkt sett, omedelbart hade kommit i händerna på socialrevolutionärerna och mensjevikerna. Medvetet trädde vi dem till mötes. Tack vare möjligheten av upprepade nyval garanterades genom sovjetmekanismen ett tämligen noga återgivande av den mot vänster alltmera kantrande stämningen hos arbetar- och soldatmassorna. Efter det koalitionen med bourgeoisien krossats, måste, enligt vårt sätt att se saken, de radikala tendenserna ta övervikt vid tillsättandet av sovjets. Under sådana omständigheter hade proletariats kamp om makten naturligtvis gått i sovjetorganisationens fåra och smärtfritt kunnat utvecklas vidare. Efter brytningen med bourgeoisien skulle den småborgerliga demokratin själv råkat under bourgeoisiens ok och tvingats söka anslutning hos det socialistiska proletariats. Då hade förr eller senare dess obestämdhet och politiska konturlöshet under tyngden av vår kritik balanserats av de handlingskraftiga massorna. Enbart av dessa orsaker fordrade vi att de ledande sovjetpartierna – till vilka vi, utan att göra någon hemlighet därav, långt ifrån hyste något politiskt förtroende – skulle taga regeringstyglarna i sina händer.

Men icke ens efter ministerkrisen den 2 juli avstod Tseretelli och hans stallbröder från ”idéen” om en koalition. I exekutivkommittén framhölls, att de ledande kadetterna visserligen var bekajade med doktrinarism och leddes av motrevolutionära tendenser, men i landsorten fanns det många borgerliga element, som ännu var i stånd att hålla jämna steg med den revolutionära demokratin, och för att säkra sig om deras medverkan måste man i den nya ministären bereda plats för bourgeoisien.

Underrättelsen om att koalitionen upplösts blott för att bereda plats för en ny koalition spridde sig snabbt i Petrograd och utlöste en storm av förbittring i arbetar- och soldatkvarteren. Så förberedde man händelserna mellan den 3-5 (16-18) juli.

Julidagarna.

Redan under den exekutiva kommitténs sammanträde meddelade man oss per telefon, att kulsprutebataljonen stod redo till angrepp. Per telefon vidtog vi med detsamma åtgärder för att hålla regementet tillbaka. Men i de undre lagren försiggick en livlig verksamhet. Från fronten anlände representanter, som utsänts av kontingenter, vilka blivit upplösta, emedan de vägrat att lyda order. Dessa medförde oroande underrättelser om repressalier, som upphetsade garnisonen. Missnöjet med de officiella ledarna tilltog alltmera inom Petrograds garnison, och en ytterligare näring fick det genom Tseretelli, Dans och Tsjeidses försök att leda proletariatets offentliga mening vilse. De ansträngde sig på allt sätt, att motarbeta strävan på att göra Petrograds sovjet till ett organ, som verkade för och gav uttryck åt de arbetande massornas nya stämning. Den allryska exekutivkommittén, som bildats på julikongressen och som stödde sig på den efterblivna landsorten trängde mer och mer Petrograds sovjet i bakgrunden och handlade till och med egenmäktigt rena Petrograd-ärenden. En sammanstötning var oundviklig. Arbetare och soldater pressade på underifrån, gav stormande uttryck åt sitt missnöje med den officiella sovjetpolitiken och fordrade av vårt parti en avgjord bestämdare aktion. På grund av landsortens efterblivenhet ansåg vi tiden ännu icke vara inne för en sådan aktion. Men samtidigt fruktade vi, att händelserna vid fronten skulle skapa ett oerhört och för revolutionen fördärvligt kaos samt ingjuta förtvivlan hos arbetarmassorna. Inom vårt parti var

ställningen till rörelsen av 3-5 juli fullkomligt klar. Å ena sidan fruktan för att Petrograd skulle slitas lös från den efterblivna landsorten, å andra sidan hoppet, att genom en energisk och aktiv insats från Petrograds sida kunna rädda situationen. Partiets agitatorer anslöt sig fullt till massornas undre lager och bedrev en oförsonlig agitation.

Ännu gavs det ju hopp om att de revolutionära massorna, genom att aktionsberedda träda fram på gatorna, kunde tvinga förmedlarnas slöa doktrinarism att ge vika och förmå dem till att inse, att de numera kunde hålla sig kvar vid regeringen blott genom att öppet bryta med bourgeoisien. Trots allt som under de följande dagarna talades och allt som skrevs i den borgerliga pressen, hyste vårt parti icke den ringaste avsikt att genom väpnad resning tillvälla sig makten. Hela rörelsen var en revolutionär företeelse av demonstrativ natur. Den uppkom spontant. Vi åtog oss dess politiska ledning.

Den centrala exekutivkommittén sammanträdde i Tauriska palatset. Detta blev omringat av stormigt upprörda arbetar- och soldatmassor. Bland demonstranterna befann sig naturligtvis – om ock i försvinnande minoritet – anarkistiska element, som varit färdiga att använda vapen mot sovjetcentrum. Även förekom element, som avsiktligt strävade efter att åstadkomma pogromer, medlemmar av svarta sotjnan och påtagligen besoldade personer, som sökte att utnyttja situationen för att framkalla förvirrade kravaller. Från dessa elements sida restes fordran på att Tjernoff och Tseretelli skulle arresteras och exekutivkommittén med våld upplösas, o. s. v. Ja, man försökte faktiskt att häkta Tjernoff. Senare igenkände jag i Kresty-fängelset en av de matrosar, som tagit del i detta häktningsförsök. Det framgick, att han var en kriminalförbrytare, som satt i Kresty, anklagad för röveri. Men den borgerliga och den förmedlande pressen framställde hela rörelsen såsom ett motrevolutionärt pogromfälttåg, iscensatt av bolsjevikerna, som på detta sätt sökt att omedelbart via väpnat våld mot den centrala exekutivkommittén rycka till sig regeringstömmarna.

Rörelsen från den 3. och 5. juli ådagalade redan fullt tydligt, att kring Petrograds regerande sovjetpartier stod ett tomrum. Ännu hade vi dock icke på långt när vunnit hela garnisonen för oss. Den räknade även vacklande avdelningar, obeslutsamma, passiva. Men fränsett fänrikarna fanns det knappast någon truppkontingent, som hade varit villig att kämpa mot oss för att skydda regeringen eller de ledande sovjetpartierna. Man var alltså tvungen att kalla in trupper från fronten. Tseretelli, Tjernoff och de andra drev den 3. juli en strategi, som blott ville vinna tid och ge Kerenski möjlighet att draga ”säkra” trupper till Petrograd.

Tauriska palatset var belägrat av en oöverskådlig massa beväpnat folk. Den ena deputationen efter den andra trädde in och fordrade: fullständig brytning med bourgeoisien, genomgripande sociala reformer och öppnande av fredsunderhandlingar. Vi, bolsjevikerna, mottog varje ny militäravdelning på gatan, eller på gårdsplanen med tal, i vilka vi manade till lugn och uttryckte förvissning om att det icke, med den stämning som nu rådde hos massorna, skulle lyckas förmedlarna att knyppla ihop en ny koalitionsregering. Mest beslutsamma och fordrande var Kronstadts arbetare och soldater. Blott med svårighet kunde vi hålla dem inom skrankorna för demonstrationen.

Den 4. juli fick demonstrationen en ännu större omfattning – redan under direkt ledning av vårt parti. Sovjetledarna stod handfallet rådvilla, deras tal var allenast parerande. De svar, som Ulysses-Tjeidse gav deputationerna, var totalt blottade på politiskt innehåll. Det var klart att de officiella ledarna stod avvaktande.

Natten mellan den 4. och 5. inträffade de första ”säkra” trupperna från fronten. Under exekutivkommitténs sammanträde smattrade plötsligt hornmusik mot Tauriska palatsets murar: marseljäsen. I ett ögonblick ändrades ansiktsuttrycket hos presidiets medlemmar. Säkerheten, som föregående dag så totalt svikit dem, infann sig på nytt. Det Volhyniska regementet tågade in i Tauriska palatset, samma regemente, som några månader senare under

våra fanor bildade oktoberrevolutionens avantgarde. Från och med detta ögonblick var allt förändrat. Man behövde inte mera ålägga sig något tvång mot delegationerna från Petrograds arbetare eller mot representanter för Östersjöflottan. Från exekutivkommitténs tribuner skallade nu tal om det väpnade myteri, vilket "undertrycktes" av de revolutionstroga trupperna. Bolsjevikerna förklarades som motrevolutionärt parti.

Den ångest, som den liberala bourgeoisien hade varit tvungen att utstå under de två sista dagarnas beväpnade demonstration, tog sig nu luft i ett glödande hat, icke blott i tidningarnas spalter, utan också på Petrograds gator och i synnerhet på Newski prospekt, där enskilda arbetare eller soldater, som ertappades för "brottslig agitation" obarmhärtigt misshandlades. Fänrikar, officerare, offensivister och georgsriddare var situationens herrar. I spetsen för dem ställde sig utpräglade motrevolutionärer. Skoningslöst ödelade man vårt partis arbetareorganisationer och institutioner i hela staden. Arresteringar, husundersökningar, misshandel och enstaka mord förekom. Under natten efter den 4. överlämnade dåvarande justitieministern, Pereverseff, de "dokument" till tryck, som skulle bevisa, att bolsjevikpartiets ledning utgjordes av köpta tyska agenter. Socialrevolutionärernas och mensjevikernas ledare kände oss sedan alltför länge och alltför väl, för att tro på dessa beskyllningar; men de var ju blott alltför intresserade i att dessa beskyllningar vann tilltro, varför de icke ens brydde sig om att bemöta dem. Knappast någon av oss kan väl ens ännu, utan en känsla av äckel, tänka tillbaka på dessa lögnbackanaler, som gjorde sig breda på varje borgerlig och förmedlartidnings sidor. Vår präss var indragen. Det revolutionära Petrograd fick kännas vid, att landsorten och armén på långt när ännu icke stod på dess sida. För ett kort ögonblick uppkom förvirring i arbetarkvarteren. Inom garnisonen vidtog repressalier mot de upplösta regementena och enskilda avdelningar avväpnades. Under tiden knåpade sovjetledarna ihop ett ministerium och upptog i detsamma representanter för borgerliga tredje klass grupper, som utan att erbjuda regeringen något plus, varken i ett eller annat avseende, dock berövade den dess sista droppar av revolutionär initiativkraft.

Vid fronten gick händelserna sin gilla gång. Arméns organisation var uppriven ända till botten. Soldaterna kunde i verkligheten övertyga sig om, att den största delen av officerarna, som i början av revolutionen till självskydd anlagt den röda färgen, förhöll sig helt och hållet fientligt till den nya regimen. I högkvarteret höll ett koteri av motrevolutionärer öppna sammankomster. De bolsjevistiska publikationerna förföljdes utan förbarmande, Offensiven efterträddes snart av ett tragiskt återtag. Den borgerliga pressen förgick sig i hetsigt förtal mot armén, och om de regerande partierna just före offensiven förklarade för oss, att vi utgjorde allenast en försvinnande liten hop och att armén ingenting visste om oss och heller ingenting ville veta om oss, så sköt dessa, samma personer och partier nu, när äventyret med offensiven tog ett så tragiskt slut, hela ansvaret för dess misslyckande på oss. Fängelserna var överfyllda av revolutionära arbetare och soldater. Tsarismens gamla rättsrävar kallades att handlägga den rättsliga undersökningen över händelserna den 3.-5. juli. Under sådana förhållanden hade socialrevolutionärerna och mensjevikerna panna att fordra, det Lenin, Sinovjeff och andra kamrater frivilligt måtte överlämna sig i "rättvisans" händer.

Efter julidagarna.

Förvirringen i arbetarkvarteren gick snart över och gav rum för en revolutionär strömning icke endast i proletariats leder, utan också inom Petrograds garnison. Förmedlarna förlorade allt inflytande, bolsjevikvägen brusade fram från de stora stadscentra över hela landet och bröt över alla fördämningar in i armén. Den nya koalitionsregeringen, ledd av Kerenski, beträdde nu öppet repressaliernas väg. Ministeriet införde åter dödsstraff för soldaterna. Våra tidningar indrogs och våra agitatorer häktades, men detta endast ökade vårt inflytande. Trots alla de sätt, varpå man lade hinder i vägen för nyvalen till Petrograds sovjet, hade nu kraftför-

hållandena förskjutits så pass, att vi redan satt med majoritet på hand i några viktiga frågor. Samma var förhållandet jämväl inom sovjet i Moskwa.

Vid denna tidpunkt satt jag redan jämte många andra kamrater inburad i Kresty-fängelset, arresterad för agitation och för att ha organiserat det väpnade upproret den 3.-5. juli på uppdrag av tyska regeringen och med syfte att understöda Hohenzollrarnas krigsmål. Den icke alldeles obekanta tsaristiska undersökningsdomaren Alexandroff, som hade icke så få processer mot revolutionärer bakom sig, erhöll nu i uppdrag att skydda republiken mot de kontrarevolutionära bolsjevikerna. Under den gamla regimen var fångarna indelade i två klasser: politiska och kriminella. Nu begagnade man en annan terminologi: Kriminalförbrytare och bolsjeviker. – En del av de häktade soldaterna var överraskat förvånade. De unga männen, som kommit direkt från landet, och tidigare icke tagit del i den politiska rörelsen, – de trodde, att revolutionen på en gång och för alltid bragt dem friheten, och nu stirrade de med djupaste förvåning på de tillbommade dörrarna och gallerförsedda fönstren. Under promenaderna frågade de mig varje gång förskräckta, vad allt detta betydde, och hur det skulle sluta. Jag tröstade dem med orden, att segern till slut dock måste bli vår.

Korniloff.

I slutet av augusti (början av september) utspelades general Korniloffs uppror. Dess utbrott var en omedelbar följd av de kontrarevolutionära krafternas mobilisering, och det fick en energisk påstöt genom offensiven av den 18. juni. På den mångprisade Moskwa-konferensen i mitten av augusti sökte Kerenski balansera mitt emellan census-elementen och den småborgerliga demokratin. Överhuvud betraktade man bolsjevikerna såsom stående utanför all ”lag” i landet. Under stormande applåder från konferensens censushälft, medan den småborgerliga demokratin föredrog att förrädiskt hålla tyst, hotade Kerenski bolsjevikerna med blod och järn. Men hans hysteriska skrån och hotelser tillfredsställde icke de motrevolutionära pådrivarna. Blott alltför väl kunde de lägga märke till den revolutionära strömningen över allt i landet, såväl bland städernas arbetare som på landsbygden, och till och med inom armén. För dem syntes det avgjort nödvändigt, att de yttersta motåtgärder utan dröjsmål måste tillgripas för att ge massorna en kännbar läxa. Denna våghalsiga uppgift hade general Korniloff åtagit sig i samförstånd med censusbourgeoisien, som i honom såg sin hjälte. Kerenski, Savinkoff, Filonenko och andra regerande och halvregterande socialrevolutionärer ingick som medsammansvurna i denna komplott, men vid ett visst stadium i händelsernas utveckling övergav de Korniloff, ty de begrep omsider, att de, i fall han segrade, själva skulle vräkas över bord.

Vi genomlevde Korniloff-händelserna i fängelset och följde med deras gång via tidningarna. Detta, att vi ofta erhöll tidningar, var den enda väsentliga skillnaden mellan Kerenskis fängelser och den gamla regimen. – Kosackgeneralens äventyr misslyckades. Sex månaders revolution hade i massornas medvetande och deras organisation rest ett tillräckligt starkt stöd mot ett öppet motrevolutionärt anlopp. De förmedlande sovjetpartierna fruktade i högsta grad för de eventuella följderna av den Korniloffska kuppen, som hotade att kasta över ända icke blott bolsjevikerna, utan överhuvud hela revolutionen med alla dess regerande partier. Socialrevolutionärerna och mensjevikerna gjorde sig därför, av fruktan för en möjlig fara i framtiden, redo att legalisera bolsjevikerna – icke utan förbehåll och endast till hälften. Samma matrosar från Kronstadt, som efter julidagarna utropats såsom plundrare och motrevolutionärer, drogs när den Korniloffska faran hotade, till Petrograd för att skydda revolutionen. De kom utan att spilla ord, utan att göra förebråelser, utan att erinra om det förgångna och intog de ansvarsfullaste posterna. Jag ägde full rätt att erinra Tseretelli om de ord, jag i maj tillropat honom, då han drev hetsjakten mot Kronstadt-matrosarna: ”Då en kontrarevolutionär general en gång försöker kasta en ränsnara om halsen på revolutionen, då

kommer nog kadetterna att gnida in repet med såpa, men matroserna från Kronstadt skall komma för att kämpa och dö samman med oss.”

Just i kampen mot Korniloffs uppror visade sovjetorganisationerna överallt, vid fronten liksom bakom densamma, sin livskraft och sin makt. Till öppen drabbning kom det nära neg ingenstädes. Den revolutionära massan omintetgjorde generalens överrumplingsförsök. Såsom de förmedlande i juli icke kunnat uppdriva en enda soldat inom Petrograds garnison emot oss, likaså fann icke heller Korniloff på hela fronten soldater mot revolutionen. Hans aktion var byggd på bedrägeri, och korsades hans planer därför med lätthet redan genom propagandans ord.

Av tidningarnas framställning hade jag låtit invagga mig i hoppet på en snabbare utveckling av förhållandena i riktning mot sovjets övertagande av regeringsmakten. Det underlåg inga tvivel, att icke bolsjevikernas inflytande och kraft tillväxt med fart. Vi hade varnat för 18. juni-offensiven, vi hade förutsagt Korniloff-affären: erfarenheten hade visat för folkmassorna, att vi hade rätt. Under Korniloff-upprorets mest spännande moment, då den kaukasiska divisionen närmade sig Petrograd, var det Petrograds sovjet, som beväpnade arbetarna, medan regeringen lät sig totalt överrumplas. De regementen, som man en gång uppådat mot oss, hade sedan länge återhämtat sig i Petrograds heta atmosfär och stod nu helt på vår sida. Korniloffs myteri måste avgjort öppna ögonen hos armén och visa densamma, att en fortsatt förståelsepolitik med den borgerliga motrevolutionen var omöjlig. Därför kunde man vänta, att Korniloff-upprorets kuvande helt enkelt skulle bilda upptakten till att de revolutionära krafterna i vårt parti omedelbart överginge till att gripa regeringsmakten. Men händelserna utvecklade sig vida långsammare. Med all den revolutionära stämningens intensitet var massorna efter julidagarnas grymma läxa försiktigare: de avstod från varje eget initiativ och väntade en direkt vädjan och ledning uppifrån. Men också ”uppe” härskade inom vårt parti en avvaktande stämning. Under dessa omständigheter kunde Korniloff-äventyrets likvidation, trots de drivande krafternas djupa kantring över mot vår sida, icke leda till någon omedelbar politisk förändring.

Konflikter inom sovjet.

Vårt parti vann vid denna tid avgjord övervikt inom Petrograds sovjet. Detta faktum fann ett dramatiskt uttryck, när det gällde att tillsätta presidium.

Medan socialrevolutionärerna och mensjevikerna hade övermakten i sovjets, bemödade de sig med alla medel att isolera bolsjevikerna. De tillät icke att en enda bolsjevik tog säte i Petrograd-presidiet, till och med ännu, när vårt parti utgjorde en tredjedel av hela sovjet. Sedan Petrograds sovjet med svag majoritet antagit en resolution, som krävde att hela regeringsmakten skulle överlämnas åt sovjets, uppställde vår fraktion fordran på, att ett koalitions-presidium måtte bildas på proportionell grundval. Det gamla presidiet, som inom sig räknade bl. a. Tjeidse, Tseretelli, Kerenski, Skobelev och Tjernoff, ville icke veta något härom. Det är inte överflödigt att nu erinra om detta, nu, när uppbärarna av de genom revolutionen slagna partierna talar om det nödvändiga i att skapa en enhetlig gemensam demokratisk front och förevarar dess exklusivitet. Då utlystes ett särskilt möte av Petrograds sovjet, som skulle avgöra frågan om presidiets sammansättning. Å vardera sidan mobiliserades samtliga krafter och alla reserver. Tseretelli uppträdde med ett programtal, vari han bevisade, att frågan om presidiet var en fråga om den politiska riktningen. Vi räknade på något mindre än hälften av rösterna och var böjda för att redan däri se ett framsteg. Men i själva verket visade namnröstningen en majoritet av över hundra röster på vår sida. ”Under sex månader”, sade Tseretelli, ”stod vi i spetsen för Petrograds sovjet och ledde det från seger

till seger: vi hoppas att ni måtte behålla den post, som ni nu intar, åtminstone hälften så länge." Inom Moskvas sovjet ägde en liknande förskjutning av ledningen rum.

Landsortens sovjet övergick, det ena efter det andra, till bolsjevikerna. Tiden för den andra allryska sovjetkongressen ryckte allt närmare. Men den centrala exekutivkommitténs ledande grupper ansträngde sig av alla krafter att uppskjuta kongressen tillsvidare, för att på detta sätt helt och hållet undertrycka densamma. Det var uppenbart, att den nya sovjetkongressen komme att ge vårt parti majoritet, och i följd härav måste central-exekutivkommittén få en ny sammansättning, och förmedlarna berövas sina viktigaste ställningar. Detta var orsaken till att vi tillskrev kampen om den all-ryska kongressens sammankallande en så högviktig betydelse.

I motsats härtill sköt mensjevikerna och socialrevolutionärerna idén om den "demokratiska kongressen" i förgrunden. De behövde detta företag lika mycket i kampen mot oss, som mot Kerenski.

Ministeriets främsta man intog vid denna tid en fullkomlig oavhängig och oansvarig ställning. Med tillhjälp av Petrograds sovjet hade han under revolutionens första period kommit till makten, och inträtt i ministeriet utan föregående sovjetbeslut, men hans inträde godkändes senare. Efter den första sovjetkonferensen ansvarade de socialistiska ministrarna enbart inför den centrala exekutivkommittén. Deras förbundna, kadetterna, var åter ansvariga blott inför sitt parti. För att träda bourgeoisien till mötes hade den centrala exekutivkommittén efter julidagarna befriat de socialistiska ministrarna från ansvarighet inför sovjets – som det föregavs för att möjliggöra en revolutionär diktatur. Det är inte alldeles onödigt, att nu erinra även härom, då dessa samma personer, som upprättade en diktatur, utövad av en begränsad krets, nu framträder med beskyllningar och förbannelser mot en hel samhällsklass' diktatur. Moskwa-konferensen, där de skickligt fördelade demokratiska och census-elementen jämsides höll vågbalansen, hade ställt sig till uppgift att över klasser och partier befästa Kerenskis makt. Detta mål nåddes endast skenbart. I själva verket avslöjade Moskwakonferensen Kerenskis totala maktlöshet, ty han var nästan lika främmande för census-elementen som för den småborgerliga demokratin. Men då de liberala och konservativa klappade bifall till hans utfall mot demokratin, och förmedlarna åter beredde honom ovationer, när han beskäftigt tatlade de mot-revolutionära, så fick han det intrycket, att han kunde stöda sig, såväl på den ena, som på den andra, och inbillade sig därför besitta en oinskränkt makt. Arbetarna och soldaterna hotade han med blod och järn. Han fortsatte sina kulissöverenskommelser med Korniloff och gick allt längre, tills dessa slutligen komprometterade honom till och med i förmedlarnas ögon. Tseretelli började i undvikande, diplomatiska ordalag – så karaktäristiska för honom – tala om "personliga" moment i politiken och över nödvändigheten att inskränka dessa personliga moment. Denna uppgift skulle den demokratiska konferensen överta, som enligt villkorlig norm sammansattes av representanter för sovjets, stadsråden, semstwoerna, fackföreningarna och andelslagen. Huvuduppgifter var dock, att tillräckligt garantera konferensens konservativa sammansättning, så att sovjets en gång för alla skulle uppgå i demokratins formlösa massa och att man sedan på denna nya organisationsbas säkrade sig mot den bolsjevistiska syndafloden.

Här torde det vara på sin plats, att med några ord dröja vid skillnaden mellan sovjets politiska roll och de demokratiska självförvaltningsorganen. Filistrarna hänvisar mer än ofta till, att de nya stadsråden och semstwoerna, som väljes på den allmänna rösträttens grund, utan gensägelse är mer demokratiska än sovjets och med större rätt, än de senare, gäller som representativa för befolkningen. Men detta formella kriterium förlorar likväl i revolutionära tider allt sakligt innehåll. Varje revolution kännetecknas av att massornas medvetande hastigt förändras. Nya och åter nya skikt av befolkningen gör erfarenheter och rön, reviderar sina åsikter från i går, stryker dem, når fram till nya åsikter, överger de gamla ledarna och följer nya, går framåt... De demokratiska organisationerna, som stöder sig på den allmänna valrättens

tungrodda apparat, måste under revolutionstider obetingat bli efter och bakom massornas politiska utveckling. Helt annorlunda med sovjets. De stöder sig omedelbart på organiska grupper, såsom fabriken, verkstaden, bykommunen, regementet och andra. Här saknas naturligtvis dessa juridiska garantier för valens noggrannhet, som är förhanden vid tillsättandet av demokratiska stadsråds- och semstwoinstitutioner. Men i gengäld har vi härvidlag en vida allvarligare och djupgående garanti för den direkta och omedelbara förbindelsen mellan den valde och hans väljare. Stadsrådets eller semstwonns delegerade stöder sig på den lättare bearbetade massan av väljare, som för ett år anförtror honom sina fullmakter och sedan upplöser sig. Men sovjetväljarna bindes ständigt samman genom betingelserna för deras arbete och existens, de har alltid sina delegerade inför ögonen, i varje ögonblick kan de ge honom instruktioner, överlämna honom till att dömas, avsätta honom, eller ersätta honom med en annan person. Då den allmänna politiska utvecklingen under revolutionens föregående månader fick sitt uttryck däri, att förmedlingspartiernas inflytande vek för bolsjevikernas, så framgår därav med största klarhet att denna utvecklingsprocess måste avspegla sig tydligast och mest fullkomligt inom sovjets, medan stadsråden och semstwoerna med all sin formella demokratism hållre gav uttryck åt folkmassornas ståndpunkt i går, än i dag. Härigenom finner även det sakförhållandet sin förklaring, att just de samma partier, som hos den revolutionära klassen förlorade mest mark under fötterna, hade en särdeles starkt trängtan till stadsråd och semstwoer. Samma fråga – men i ännu större dimensioner – möter oss senare, då vi kommer till den konstituerande församlingen.

Den demokratiska konferensen.

En alltigenom konstlad prägel bar den demokratiska konferensen, som i medlet av september sammankallades av Tseretelli och hans anhängare. Den var en kombination av sovjets och självförvaltningsorganen, samlad på så sätt, att de förmedlande partierna innehade garanterad övervikt. Uppkommen ur rådvill hjälplöshet fick denna konferens en snöplig ändalykt. Censusbourgeoisien intog en synnerlig fientlig hållning mot konferensen, ty den vädrade i densamma ett försök att undantränga bourgeoisien från de positioner, som denne erövat på Moskwakonferensen. Det revolutionära proletariatet och de med detsamma förbundna bonde- och soldatmassorna förkastade redan i förväg de falsariemetoder, enligt vilka den demokratiska konferensen uppbyggts. Förmedlarnas direkta uppgift var att skapa ett "ansvarigt" ministerium. Men icke ens så mycket uppnåddes. Kerenski tålde knappast höra talas om ansvarighet, ty bourgeoisien, som bildade hans ryggstöd, ville inte vara med om slikt. Men oansvarighet gentemot den så kallade demokratins organ betydde i själva verket ansvarighet inför kadetterna och ententens diplomatiska beskickningar. Tills vidare nöjde sig bourgeoisien härmed.

I koalitionsfrågan blottades den demokratiska konferensens ohållbarhet i all sin prydna. För ett sammangående med bourgeoisien kunde blott en svag majoritet uppdrivas, men en stark majoritet röstade mot koalition med kadetterna. Men, om man undantog kadetterna, gavs det inom bourgeoisien alls ingen vis à vis-agent, som kunde tas allvarligt i en beramad koalition. Tseretelli utlade detta synnerligen omständigt för konferensen, som dess värre icke begrep saken. Bakom konferensens rygg förde man utan minsta skrupler underhandlingar med de av konferensen avvisade kadetterna. Därvid beslöts, att kadetterna skulle uppträda icke såsom kadetter, utan såsom "socialt arbetande"! Ansatt från höger och vänster lät den småborgerliga demokratin allting ramla omkring sig och visade härigenom att den var fullkomligt politiskt schackmatt.

Ur den demokratiska konferensens sköte framföddes ett sovjet, kompletterat av företrädare för censuselementen. Detta skulle bli ett förparlament med uppgift att fylla det tomrum, som kvarstod, tills konstituanten bleve sammankallad. I motsats till Tseretellis ursprungliga avsikt,

men med bourgeoisiens fulla medgivande, stod koalitionsministeriet fortfarande formellt oavhängigt i förhållande till detta förparlament. Det hela gav intryck av att vara en sorglig och kraftlös kansliprodukt, som dolde den småborgerliga demokratiens fullständiga kapitulation inför censusliberalismen, denna liberalism, som en månad tidigare offentligt understött Korniloffs anlopp mot revolutionen. På detta sätt utlöpte allt till en restaurering och stabilisering av förbundet med den liberala bourgeoisien. Inget tvivel förefamns mera: den av konstituantens sammansättning oberoende regeringsmakten befann sig faktiskt i händerna på bourgeoisien, ty förmedlingspartierna kom, trots den övervikt, som folkmassorna förlänade dem, aldrig längre än till koalition med kadetterna; de ansåg det vara omöjligt att bilda en regering utan bourgeoisien. Folkmassorna däremot hyste den största fiendskap mot Miljukoffs parti. Vid alla val under revolutionstiden föll kadetterna obarmhärtigt igenom, och likväl anvisade just de partier, som i valen bar hem segern av kadetterna, efter valen dessa kadetter en äreplats i koalitionsregeringen. Det är begripligt att folkmassorna mer och mer lärde sig att inse, att de förmedlande partierna blott spelade rollen av skrivarebetjänt för den liberala bourgeoisien.

Svårigheterna tornar sig.

Det inre läget blev alltmera komplicerat och förvärrat. Kriget drog vidare, ändamålslost, vansinnigt och utan minsta utsikt till seger. Regeringen satt, med korslagda händer, oförmögen att draga sig ut ur denna fördörelsens cirkel. Den löjliga planen uppställdes, att sända mensjeviken Skobelev till Paris för att söka inverka på ententens imperialister. Men ingen människa med sunt förstånd kunde ta detta förslag på allvar. Korniloff hade gett Riga åt tyskarna för att terrorisera det offentliga medvetandet och för att på så sätt stärka knutpiskans disciplinära auktoritet i armén. Petrograd var hotat. Men de borgerliga elementen motsåg denna fara med uppenbar skadeglädje. Den förra dumapresidenten, Rodsjanko, sade offentligt, att om det korrumperade Petrograd intogs av tyskarna, detta alls icke utgjorde någon stor olycka. Han visade på exemplet Riga, där efter tyskarnas intåg sovjetinstitutionen avskaffades, och ordningen återställdes med de gamla polisernas bistånd.

Östersjöflottan var förlorad, men den var anfränt av revolutionär propaganda, följaktligen var förlusten icke så smärtsam. Denna grandseigneurernas skrävande cynism gav uttryck åt de bredaste bourgeoisiekretsars hemliga tankar. Petrograd var visst icke förlorat, även om det intogs av tyskarna. Efter fredsfördraget skulle man få staden tillbaka, rensad och renad av den tyska militarismen. Viktigare var att revolutionen därförinnan förlorat sin centralhärd och förty lättare kunde kuvas. Kerenskis regering hyste icke ens minsta avsikt att på allvar försvara huvudstaden. Tvärtom förberedde man den allmänna opinionen på en eventuell kapitulation. Regeringsinstitutionerna flyttades redan till Moskwa och andra städer.

Under dessa förhållanden sammanträdde soldatsektionen inom Petrograds sovjet. Stämningen var spänd och orolig. Kunde regeringen icke försvara Petrograd? Då bör den sluta fred. Och kan den inte göra det, då är det bäst att den drar till Gehenna! Ungefär sådana uttryck tog sig stämningen på soldatsektionens möte. Detta var signaler, som förebådade oktoberrevolutionen.

Vid fronten försämrades läget med varje dag. Den kalla hösten med regn och smuts ryckte närmare. En fjärde krigsvinter stod för dörren. Provianteringen blev uslare dag för dag. Bakom fronten hade man totalt glömt bort krigarna – det hände, att regementen varken fick avlösning eller nödiga förstärkningar, inte ens behövliga varma kläder. Deserteringarna tilltog. De gamla armékommittéerna, som valts under revolutionens första period, stod kvar på sina poster och understödde Kerenskis politik. Alla nyval var förbjudna. Men mellan kommittéerna och soldatmassorna befäste sig en allt vidare avgrund. Slutligen hade soldaterna

endast hat till övers för dessa kommittéer. Allt oftare anlände deputerade från skyttegravarna och upprepade envist vid Petrograd-sovjets sammanträden: ”Vad står att göra? Vem kan göra slut på kriget? Varför tiger Petrograds sovjet?”

Den oundvikliga kampen om regeringsmakten.

Men Petrograds sovjet teg icke. Dess oavvisliga och omedelbara krav hette: hela den centrala och lokala makten åt sovjets, grund och jord åt bönderna. Det fordrade, att produktionen skulle kontrolleras av arbetarna och fredsunderhandlingarna med detsamma öppnas.

Så länge vi utgjorde oppositionsparti, var vår paroll: hela makten åt sovjets, en propagandaparoll. Men i och med att vi ernått majoritet i samtliga huvudorters sovjet, förpliktade denna paroll oss till direkt och omedelbar kamp om makten.

Situationen i landet var ytterst förvirrad och invecklad. Revolutionen hade lovat bönderna jord, men samtidigt fordrade de ledande partierna, att bönderna skulle låta bli att röra denna jord, innan konstituanten sammanträtt. Först väntade bonden tåligt, men när tålmodet började tryta, tillgrep koalitionsministeriet våldsåtgärder. Under tiden uppsköts den konstituerande församlingen gång på gång. Bourgeoisien vidblev att konstituanten borde sammankallas först efter fredsslutet. Men vid detta laget brast redan bondemassornas tålmod här och där. Det som vi genast vid revolutionens begynnelse förutsagt började nu besanna sig: bönder tillägnade sig jorden med äganderätt. Repressalierna från regeringens sida skärptes. Den ena revolutionära agrarkommittén efter den andra blev inburad. På vissa orter lät Kerenski proklamera krigstillstånd. Från byarna strömmade deputationer till Petrograds sovjet. De klagade över att bönder häktades, emedan de i överensstämmelse med det program, som Petrograds sovjet godtagit, överlämnade godsägarnas jord åt bondekommittéerna. Bönderna krävde vårt skydd. Vi gav dem svaret, att vi kunde skydda dem endast om vi innehade regeringsmakten. Vile sovjets nu icke sjunka till blotta talarinstitutioner, måste de taga konsekvensen och rycka till sig regeringsmakten.

Våra grannar till höger ropade till oss: Det är meningslöst att en och en halv månad före konstituantens sammankallande kämpa om sovjetmakten! Men vi var alls icke anstuckna av denna konstituantfetisjism. Framförallt ägde vi inga garantier för att denna verkligen komme att sammanträda. Arméns förfall, massdeserteringarna, provianteringseländet, agrarrevolutionerna – allt detta hade åstadkommit ett läge, som minst sagt var tämligen ogynnsamt för val till konstituanten. Petrograds eventuella erövring av tyskarna hotade dessutom att avlägsna valfrågan från dagordningen. Och vidare: om den konstituerande församlingen sammanträdde under de gamla partiernas ledning och efter val enligt de gamla listorna, så utgjorde den blott en täckmantel och ett helgelsemedel för koalitionsmakten. Varken socialrevolutionärerna eller mensjevikerna var numera i stånd att utan bourgeoisiens medverkan ta regeringstygarna i sina händer. Ensamt den revolutionära klassen kunde framgångsrikt genomkämpa den kris, som nu hotade revolutionen. Detta betydde: makten måste fråntagas de element, som direkt eller indirekt tjänade bourgeoisien och använde statsapparaten såsom ett obstruktionsverktyg mot folkets revolutionära krav.

Striden om sovjetkongressen.

Regeringsmakten åt sovjets! – så ljöd vårt partis fordran. Under den föregående perioden betydde detta, översatt till partispråk: makten åt socialrevolutionärerna och mensjevikerna utan koalition med den liberala bourgeoisien. Men nu i oktober 1917, betydde denna paroll maktens överflyttning till det revolutionära proletariatet, i spetsen för vilket vid denna tid bolsjevikerna stod. Det gällde alltså arbetarklassens diktatur, arbetarklassen, som bakom sig

förde den många miljoner starka massan av de fattigaste bönderna, eller rättare, var i stånd att leda denna. Detta var oktoberrevolutionens historiska innebörd.

Allt ledde partiet in på denna väg. Sedan revolutionens första dagar predikade vi det nödvändiga och oundvikliga i att regeringsmakten övertogs av sovjets. Efter en svår inre kamp hade de flesta sovjets gjort denna fordran till sin egen och ställt sig på vår ståndpunkt. Vi träffade förberedelser för den andra allryska sovjetkongressen, vid vilken vi väntade att vårt parti skulle vinna fullkomlig seger. Centralexecutivkommittén under Dans ledning (den försiktige Tjeidse hade i rätt tid rest ner till Kaukasien) motarbetade på allt sätt sovjetkongressens sammankallande. Slutligen kröntes våra försök, med, stöd av den demokratiska konferensens sovjetfraktion, med framgång, så att tidpunkten för kongressens inkallande kunde fastställas till den 25. oktober (7. november). Detta datum fick den största betydelse i Rysslands historia. Tidigare hade vi inkallat till Petrograd den nordliga landsdelens sovjetkongress, omfattande jämväl östersjöflottan och staden Moskwa. På denna kongress hade vi en fast majoritet; vi försäkrade oss om en viss betäckning åt höger i form av vänstersocialrevolutionärernas grupp, och därmed lade vi organisatoriskt den första grundstenen till oktoberupproret.

Konflikten kring Petrograds garnison.

Men långt innan ännu de nordliga trakternas sovjets sammankommit till kongress, inträffade en händelse, som fick ett stort inflytande på den följande politiska kampen. I början av oktober infann sig till Petrograds exekutiva kommittés sammanträde sovjetrepresentanten vid generalstaben för Petrograds militärdistrikt och meddelade, att generalstaben fordrade det två tredjedelar av Petrograds garnison skulle sändas till fronten. Varför? För att skydda Petrograd? – Transporten skulle icke försiggå genast, men förberedelserna för densamma borde omedelbart vidtagas. Generalstaben önskade att Petrograds sovjet godkände denna åtgärd.

Vi spetsade örnen. I slutet av augusti hade man från Petrograd delvis eller helt och hållet avlägsnat fem revolutionära regementen. Detta skedde på order av dåvarande generalstabschefen, Korniloff, som just vid denna tid planerade den kaukasiska divisionens anfall på Petrograd, för att så på en gång göra upp räkningen med revolutionens huvudstad. Härigenom hade vi redan varnats för dessa politiska truppförflyttningar under militäroperativ täckmantel. I förväg tillåter jag mig att påpeka, att man efter oktoberrevolutionen klart och tydligt på grund av funna dokument kunde konstatera, att den beramade transporten av Petrograds garnison intet hade att skaffa med militära operationer, och att den påträngts överbefälhavaren, Duhonin, mot hans vilja, och detta av ingen annan än Kerenski, som ville befria huvudstaden från de mest revolutionära, det vill säga från de mot honom mest fientligt sinnade soldaterna. Men då, i början av oktober, förorsakade vår uttalade misstanke en storm av patriotisk förbittring. Generalstaben var envis, och Kerenski ville icke vänta längre. Marken började bränna under hans fötter. – Vi läto inte länge vänta på vårt svar. Huvudstaden hotades av en överhängande fara, och för oss stod frågan om Petrograds försvar levande i hela dess oerhörda betydelse. För resten, efter Korniloff-affärens erfarenheter, efter Rodsjankos uttalande om välsignelsen av en tysk erövring – vad skulle så i en hast ha kunnat bibrakt en den övertygelsen, att här icke förelåg en kupp att med öppna ögon överlämna Petrograd åt tyskarna, för att bestraffa staden för dess upproriska anda. Exekutivkommittén vägrade blint godkänna att två tredjedelar av garnisonen avlägsnades. Vi måste först pröva – förklarade vi – om denna åtgärd faktiskt förestavades av militära skäl, och därför syntes det nödvändigt att tillsätta ett kontrollorgan. Så uppkom tanken, att vid sidan av sovjets soldatsektion, det vill säga garnisonens politiska representantskap, skapa ett rent verkställande organ i form av den revolutionära militärkommittén, som senare vann en ofantlig makt och i själva verket blev verktyget för oktoberomvälvningen. Det behöver inte underligga något tvivel, att vi, i samma

ögonblick, som vi sköt idén om tillsättandet av ett sådant organ i förgrunden, ett organ, som i sig skulle förena alla trådarna i den militära ledningen av Petrograds garnison, var fullständigt medvetna därom, att just detta organ kunde komma att bli ett oskattbart revolutionärt instrument... Tiden var inne för vårt medvetna, organisatoriska förberedande av upproret, och fullt öppet gick vi fram mot detta mål.

Den 25 oktober skulle, som sagt, den allryska sovjetkongressen gå av stapeln. Det rådde inget tvivel, att icke kongressen skulle uttala sig för regeringsmaktens överflyttande till sovjets. Men ett dylikt beslut måste utan dröjsmål förverkligas, annars betydde det blott en värdelös platonisk demonstration. Tingens logik krävde att vi satte dagen för upproret till den 25 oktober. Precis så uppfattade den borgerliga pressen saken. Men kongressens öde berodde i första hand av Petrograd-garnisonen – skulle nu garnisonen låta det bli möjligt för Kerenski att omringa sovjetkongressen och upplösa densamma med tillhjälp av några hundra, eller tusen fänrikar, underofficerare och korpraler? Tydde icke redan försöket att avlägsna garnisonen på, att regeringen förberedde sig att upplösa sovjetkongressen? Det hade även varit besynnerligt, om regeringen icke skulle gjort detta, då den såg oss öppet, i hela landets åsyn, mobilisera sovjetkrafterna för att ge dödsstöten åt koalitionsregeringen.

På detta sätt utvecklade sig denna konflikt i Petrograd till att bli en fråga om garnisonens öde. Främst rörde frågan på det livligaste alla soldater. Men även arbetarna hyste det mest levande intresse för denna sak, emedan de fruktade att de efter det garnisonen avlägsnats skulle komma att bli tillintetgjorda av fänrikarna och kosackerna. Härigenom förlänades konflikten en synnerligen skarp karaktär och avspelades på en plattform, som var särdeles till Kerenskis nackdel.

Parallellt härmed pågick den redan ovan karaktäriserade kampen om inkallandet av den allryska sovjetkongressen. Härvid proklamerade vi öppet i Petrograds sovjet och den nordiska provinskongressens namn, att den andra sovjetkongressen måste komma att störta Kerenskis regering och bli Rysslands enda herre. Upproret var faktiskt redan i gång. Det utvecklade sig i all öppenhet inför hela landet.

Under oktober spelade frågan om upproret en stor roll i vårt partis inre liv. Lenin, som höll sig dold i Finland, krävde ihärdigt i otaliga brev en mera resolut taktik. I de undre lagren kokade det, och missnöjet tilltog, missnöjet med bolsjevikerna, majoritetspartiet på Petrograd-kongressen, som inga praktiska följder drog av sina egna paroller. Den 10 oktober ägde i Lenins närvaro ett hemligt sammanträde av vårt partis centralkommitté rum. På dagordningen stod frågan om resningen. Med en majoritet av alla röster mot två fattades en resolution, att det enda medlet, som mera kunde rädda revolutionen och landet från totalt förfall, var ett uppror, som lade hela regeringsmakten i sovjets händer.

Demokratins sovjet och "förparlamentet".

Demokratins sovjet, ett avlägg av den demokratiska konferensen, hade i sig upptagit dennas hela politiska hjälplöshet. De gamla sovjetpartierna, socialrevolutionärerna och mensjevikerna, hade förstätt att skaffa sig en konstlad majoritet inom detta sovjet, men blott för att ännu tydligare lägga sin politiska oförmåga i dagen. Bakom sovjets kulisser förde Tseretelli förvirrade underhandlingar med Kerenski och representanterna för "census-elementen", vilken term användes inom sovjet för att undvika det "stötande" uttrycket bourgeoisie. Tseretellis berättelse över underhandlingarnas förlopp och utgång bildade ett slags liktal över den period av revolutionen, som nu gick till anda. Det visade sig nämligen, att varken Kerenski eller censuselementen ville ikläda sig ansvarighet inför denna nya halvrepresentativa institution. Dessutom lyckades man icke utanför kadettpartiet finna en enda så kallad "duktig" socialt arbetande person. Företagets organisatörer fick således lov att kapitulera i dubbel

måtto, och kapitulationen vart desto besvärligare, då ju den demokratiska konferensen sammankallats just för att göra en ända på den oansvariga regimen – och konferensen hade ju vid formell omröstning avslagit varje koalition med kadetterna. En oerhörd spänning rådde på de några sammanträden, som demokratins sovjet upplevde, innan omstörtningen kom.. Härvid visade sig denna institution fullt arbetsoduglig. Naturligt nog, då den var blott ett uttryck för sönderingen och upplösningen inom de partier, som revolutionen lämnat bakom sig, och icke inom sig speglade revolutionens oavbrutna rörelse framåt.

Redan under den demokratiska konferensens tid framkastade jag inom vår partifraktion frågan, om vi icke borde demonstrativt lämna konferensen och bojkotta demokratins sovjet. Genom handling skulle vi visa •massorna, att ”förmedlarna” hade drivit revolutionen in i en återvändsgränd.

Kampen om bildandet av en sovjetregering kunde enklast föras på rent revolutionär väg. Man måste rycka makten ur händerna på dessa, som var oförmögna att utträta något positivt, och som ju längre tiden led, alltmera förlorade förmågan att vara aktiva – till och med när det gällde att åstadkomma någonting negativt. Vi måste gå framåt på vår politiska väg, som genom mobilisering av sovjetkrafterna via den allryska sovjetkongressen och genom öppen resning ledde till målet. Det betydde föga om vi korsade den väg, som utstakats av det på konstlat sätt sammansatta förparlamentet och den hypotetiska konstituerande församlingen. Bäst främjade vi vår sak, om vi skred till öppen brytning med den institution, som skapats av Tseretelli och hans kumpaner, och gärna en brytning inför hela folkets ögon. Vidare genom att koncentrera arbetarklassens hela uppmärksamhet och styrka främst på sovjetinstitutionen. Därför föreslog jag, att vi demonstrativt borde lämna konferenssalen och anordna revolutionär agitation inom fabriker och regementen mot de försök som gjordes, att, utan hänsyn till folkets revolutionära vilja, tvinga revolutionen tillbaka i det gamla farvattnet, där koalitionen med de borgerliga strök fram. I samma riktning uttalade sig ock Lenin i ett brev, som vi några dagar senare erhöll från honom. Ännu stod dock flera av partiets ledare tveksamma. Julidagarna hade lämnat djupa spår. Den stora massan av arbetare och soldater hade repat sig snabbare efter juliolyckan, än de ledande kamrater, som fruktade, att man, genom att för tidigt låta massorna gå till storms, kunde äventyra hela revolutionen. I vår fraktion på den demokratiska konferensen vann jag för mitt förslag 50 röster, medan mot detsamma röstade 70, som önskade samarbeta med demokratins sovjet. Erfarenheterna från detta samarbete var dock ägnade att med det snaraste stärka partiets vänstra flygel. Det var blott alltför klart, att de nära nog bedrägliga kombinationer, som allt fortfarande ville tillförsäkra censelementen revolutionens ledning, icke nyttjade det minsta, liksom att de hos folket grundligt diskrediterade förmedlarna icke kunde finna någon utväg ut ur den återvändsgränd, vari revolutionen på grund av den småborgerliga demokratins slapphet kört fast. Redan då demokratins sovjet, kompletterat med censelementen, omvandlades till ett så kallat förparlament, hade vårt parti beslutit att bryta med denna institution.

Socialrevolutionärerna och mensjevikerna.

Vi stod inför frågan, huruvida vänstersocialrevolutionärerna skulle följa oss eller icke. Denna grupp befann sig i blivande, men processen, försiggick, mätt med våra partimått, alltför långsamt och famlande. I revolutionens början dominerade socialrevolutionärernas parti det politiska livet. Bönder, soldater, ja till och med arbetare röstade för socialrevolutionärerna. Partiet självt var icke mäktigt att bära detta, och mer än en gång såg det ut, som det skulle gå under i vågsvallet av sin egen framgång. Efter de rent kapitalistiska och storgodsägar-gruppernas samt censelementens avgång röstade alla och allt för de revolutionära ”narodniki”. Detta var fullt naturligt i revolutionens början, då klassgränserna ännu icke dragits skarpa och djupa, och då begäret efter en så kallad enhetlig revolutionär front fann sitt

uttryck i detta partis svamlade program, detta parti, som under sina vingar tog både de arbetare, som fruktade att slita sig lös från bönderna, liksom de bönder, vilka sökte jord och frihet, samt likaså de intellektuella, som traktade efter att leda dess båda grupper, och sist ämbetsmännen, som ville anpassa sig efter den nya regimen.

Då Kerenski, som under tsarismens tid räknade sig till "trudoviki", efter revolutionens framgång övergick till de socialrevolutionära, växte detta parti i samma grad, som Kerenskis regering klättrade uppåt. Av pur respekt (den var icke alltid enbart platonisk) gentemot krigsministern skyndade flera generaler och överstar att låta införa sig i de förra terroristernas parti. De gamla socialrevolutionärerna med revolutionär läggning iakttog redan då med en viss oro det växande antalet av "mars-socialrevolutionärer", det är sådana partimedlemmar, som först i mars kunde upptäcka, att en narodniks revolutionära anda också dvaldes i hans själ – således först sedan revolutionen störtat den gamla regimen och satt de revolutionära narodniki i spetsen för regeringen. På så sätt kom detta parti att inom ramen för sin formlöshet innesluta, icke blott de inre motsägelserna, som rann upp under revolutionens utveckling, utan också bondemassornas efterblivna fördomar, liksom de bildade lagrens sentimentalitet, hållningslöshet och strebertum. Det var fullt naturligt, att partiet icke länge kunde äga bestånd i denna form. I ideellt avseende visade det sig redan från början vanmäktigt.

Den politiskt ledande rollen tillkom mensjevnikerna. Dessa hade gått genom marxismens skola, och hade där anlagt vissa metoder och förfaringssätt, som tillät dem att orientera sig så pass i den politiska situationen, att de kunde förvränga den pågående klasskampens innebörd och under de rådande förhållandena, i högsta möjliga måtto tillförsäkra den liberala bourgeoisien hegemoni. Detta var ock orsaken till, att mensjevnikerna, i sin egenskap av direkta förfäktare av bourgeoisins rätt till regeringsmakten, så snart spelat ut sin roll och vid tiden för oktoberomvälvningen pressat ner sitt anseende till nollpunkten.

Likaså förlorade socialrevolutionärerna mer och mer sitt inflytande – först bland arbetarna, sedan i armén och slutligen på landsbygden. Men numeriskt taget utgjorde de ännu i oktober ett ganska mäktigt parti. Men detta parti var dock på grund av klassmotsatserna splittrat i sitt inre. I opposition mot dess högra flygel, som via sina högst chauvinistiska element, såsom en Avtjentjeff, Bresjka-Breskovskaja, Savinkoff och andra, avgjort gått över till det motrevolutionära lägret, bildades en vänsterflygel, som sökte att upprätthålla kontakten med arbetarnas massor. Genom att anföra det faktum, att socialrevolutionären Avxentjeff i sin egenskap av inrikesminister lät häkta böndernas agrarkommittéer, då dessa på egen hand företog sig att lösa agrarfrågan – således kommittéer, som bestod av socialrevolutionärer – så står vidden av "motsatserna" inom detta parti fullt klar för oss.

I mittpunkten stod den traditionella partiledaren Tjernoff. En kunnig författare, socialistiskt beläst, och med rik erfarenhet i fraktionsstrider, var han självskriven som partiets ledare under de tider, då partilivet utspelades utomlands i emigrantkretsarna. Revolutionen, som på sina första, omdömeslösa vågor höjde socialrevolutionärernas parti till oanad höjd, skuffade automatiskt även Tjernoff uppåt, men allenast skenbart, för att låta honom visa sin absoluta hjälplöshet till och med i kretsen av den första periodens ledande politiker. De oskyldiga medel, som garanterade Tjernoff övervikten inom narodniks kretsar i utlandet, visade sig vara alltför lätta att kasta i revolutionens vågskål. Han inskränkte sig till att icke fatta några ansvariga beslut, att vid alla kritiska tillfällen falla undan, ställa sig avvaktande och visa sig tillknäppt. En sådan taktik lät honom hålla centrumpositionen mellan de två flyglarna, som drogs alltmera från varandra. Men att rädda partiets enhet – det var omöjligt. Savinkoff, den för detta terroristen, deltog i Korniloffs sammansvärjning, levde i rörande enighet med de kontrarevolutionära kosackofficerarna och förberedde anslaget mot Petrograds arbetare och soldater, i vars mitt ett tämligen stort antal vänstersocialrevolutionärer befann sig. Såsom en offergåva åt den vänstra flygeln kom Savinkoffs fall, centrum uteslöt honom ur partiet, men

mot Kerenski djärvdes man dock icke höja handen. I förparlamentet trädde partiets Ma förfall i dagen: trenne grupper, om ock under samma partifana, opererade självständigt. Och härvid visste egentligen ingen av grupperna, vad den ville. Detta "partis" formella övervikt i den konstituerande församlingen hade betytt ett ytterligare fördjupande av den politiska försöffningen.

Utträdet ur förparlamentet – röster från fronten.

Innan vi trädde ut ur förparlamentet, där vi enligt Kerenskis och Tseretellis politiska räknekonst kunde göra anspråk på 50 platser, höll vi en rådplägende sammankomst med den socialrevolutionära vänstern. Man avböjde att följa oss, under förevändning, att förparlamentets vanmakt först måste praktiskt avslöjas inför bondeklassen. "Vi anser det nödvändigt, att varna er", sade en av de ledande vänster-socialrevolutionärerna, "ty om ni utträder ur förparlamentet, för att genast vädja till vapenlyckan på gatorna, då följer vi er icke." Den borgerliga pressen – den mer försonligt stämda – beskyllde oss för att vilja störta förparlamentet, endast emedan vi för våra syften önskade en revolutionär situation. Vid möte av vår fraktion inom förparlamentet beslöts att icke vänta på vänstersocialrevolutionärerna, utan att självständigt gå framåt. Vårt partis förklaring i förparlamentet, där vi utförligt motiverade, varför vi bröt med denna institution, mottogs av majoritetsgrupperna med ett rytande av vanmäktigt hat. I Petrograds deputeradekongress, vars övervägande majoritet godkände vårt utträde ur förparlamentet, förklarade ledaren för den lilla mensjevnikiska "Internationalist"-gruppen, Martoff, att vårt utträde ur det provisoriska "republikens sovjet" (detta var den föga ärade institutionens officiella namn) blott då kunde ha någon mening, om vi hyste för avsikt, att omedelbart skrida till öppet angrepp. Det var just det vi ämnade. Den liberala bourgeoisie's advokater hade rätt, då de beskyllde oss för att vilja framskapa en revolutionär situation. I öppet uppror och direkt övertagande av makten såg vi den enda utvägen ur det rådande trångmålet.

På nytt mobiliserades, såsom under julidagarna, pressen och andra den allmänna meningens organ mot oss. Från juliarsenalen framtogs de mest giftiga vapnen, som sedan Kornilofftiden tillsvidare bevarats i reserv för framtida behov. Förspild möda. Oupphörligt strömmade nya massor till oss, deras stämning steg från timme till timme. Delegerade från löpgravarna anlände oavbrutet. "Huru länge", sporde de Petrograds sovjet, "skall detta outhärdliga läge fortfa? Soldaterna låter säga er genom oss: om icke något avgörande steg för inledande av fredsunderhandlingar tagits till den 1. november, så kommer löpgravarna att utrymmas, och hela armén störtar sig över landet bakom!" Ett sådant beslut fattades verkligen av väldiga massor vid fronten. Bland soldaterna cirkulerade av dem själva utgivna flygblad, där de uppmanades, att inte stanna längre i skyttegravarna, än till första snöfall. "Ni har glömt oss" utropade de deputerade på sovjets möten. "Om ni icke är i stånd att finna någon utväg ur detta läge, iså kommer vi själva hit, för att med gevärskolvorna jaga våra fiender åtskiljs. Men då drabbar samma öde jämväl er."

På några veckor hade Petrograds sovjet blivit medelpunkten för hela armén. Efter omsvängningen i dess ledande riktning och efter val av nytt presidium väckte dess resolutioner hos de uttröttade och förtvivlade trupperna vid fronten hopp om att en utväg praktiskt gavs blott på den av bolsjeviker föreslagna vägen. Det vill säga: genom att offentliggöra de hemliga fördragen och göra anbud om omedelbar vapenvila på alla fronter. "Ni hävdar att regeringsmakten bör övergå till sovjets. Nåväl, tag makten! Ni fruktar att fronten skall lämna er i sticket. Låt det tvivlet flyga – soldaternas stora massa är i överväldigande flertal på er sida."

Under tiden tillspetsades konflikten om garnisonens förflyttning allt mera. Nästan dagligen sammanträdde en garnisonskonferens av kompani-, regements- och kommandokommittéer.

Vårt partis inflytande inom garnisonen befästes avgjort och oinskränkt. Petrograd-rayonens generalstab råkade i yttersta förvirring. Än sökte man anknyta regelrätta förbindelser med oss, än hotade man oss med repressalier – hot, som hade rot hos centrala exekutivkommitténs ledare.

Revolutionens militärkommisrarier.

Det nämndes redan, att den vid sidan av Petrograds sovjet organiserade revolutionära militärkommittén planerats såsom en de facto sovjetstab för Petrograds garnison i motsats till Kerenskis generalstab. ”Men det är otillständigt att operera med två generalstaber”, doktrinerade representanterna för försoningspartierna. – ”Men en situation är högst tillständig, en situation, som låter garnisonen hysa största misstroende till generalstaben, och som inger befogad fruktan för att soldattransporterna från Petrograd är dikterade av kontrarevolutionära skäl!” svarade vi. Högern genmälte: ”Att skapa en andra generalstab betyder revolt. Er revolutionära militärkommitté kommer mycket mindre att syssla med att pröva operationsplanerna och militärförvaltningens förfoganden, än med att förbereda och genomföra ett uppror mot den nu sittande regeringen.” – Denna invändning var fullkomligt berättigad. Men just därför gjorde den inget intryck. Sovjets övervägande majoritet var fullt medveten om nödvändigheten av att störta koalitionsregeringen. Ju omständigare mensjevikerna och socialrevolutionärerna bevisade, att den revolutionära militärkommittén komme att bli ett upprorsorgan, desto livligare och mer beredvilligt understödde Petrograds sovjet detta, nya kamporgan.

Den revolutionära militärkommitténs första handling blev, att tillsätta kommissarier överallt inom Petrograds garnison och på alla viktigare platser i huvudstaden och i dess omgivning. Från alla håll nådde oss meddelanden om att regeringen, eller riktigare sagt regeringspartierna, energiskt organiserade och beväpnade sina styrkor. Från samtliga vapennederlag – både från statens och privata – uttogs gevär, revolverar, kulsprutor och patroner, varmed man beväpnade fänrikar, studenter och den borgerliga ungdomen i allmänhet. Naturligtvis måste omedelbart preventivåtgärder vidtagas. Kommissarier tillsattes vid alla vapennederlag och magasin. Nästan utan motstånd blev dessa situationens herrar. Förstås sökte kommandanter och vapendepoternas ägare att icke godkänna dessa kommissarier, men man behövde blott vända sig till soldatkommittén på platsen, eller till de anställdas kommitté på respektive ställen för att motståndet genast skulle brytas. Senare utgavs vapen endast mot tillståndsbevis, utfärdade av våra kommissarier.

Petrogradgarnisonens regementen hade redan tidigare haft kommissarier, men dessa var då utsedda av centralexekutivkommittén. Jag anförde redan, att försoningspartiet efter sovjetkongressen i juni och i synnerhet efter demonstrationen den 18 juni, som ådagalagt bolsjevikernas oupphörligt tilltagande makt, nästan fullständigt avstängt Petrograds sovjet från varje ens den ringaste inverkan på händelsernas gång i den revolutionära huvudstaden. Ledningen av Petrograds garnison koncentrerades i händerna på den centrala exekutivkommittén. Nu mötte oss uppgiften att överallt tvinga igenom de av Petrogradsovjet tillsatta kommissarierna. Detta mål nåddes med soldatmassornas verksamma bistånd. Vid åtskilliga möten, där talare från skilda partiläger uppträdde, förklarade det ena regementet efter det andra, att de erkände allenast Petrogradsovjets kommissarier, och att de icke komme att ta ett enda steg utan dessas beslut.

Vid tillsättandet av dessa kommissarier spelade bolsjevikernas militäriska organisation en stor roll. Före julidagarna hade denna utvecklat en väldig aktivitet inom agitationsarbetet. Den 5 juli demolerade den av Kerenski till Petrograd inkallade pansarautomobilbataljonen Villa Khessinskaja, där vårt partis militärorganisation hade sitt säte. De flesta ledarna i denna

organisation och flera dess medlemmar häktades, publikationerna indrogs och tryckeriet förstördes. Blott efter hand och steg för steg kunde organisationen åter upptaga sitt arbete, men denna gång på konspirativ väg. Numeriskt omfattade den blott en ringa del av Petrograds garnison – i det hela några hundra man. Men bland dessa befann sig åtskilliga beslutsamma män, till och med från pansarautomobilbataljonen, samt dessutom flera soldater och unga officerare, som var hänsynslöst tillgivna revolutionen. Största delen utgjordes av underofficerare, som i juli och augusti gått genom Kerenskis fängelser. De ställde sig samtliga till de revolutionära soldatkommittéernas förfogande; senare placerade man dem även på de mest ansvarsfulla och farligaste posterna.

Det är visst icke överflödigt, att här anmärka, att i synnerhet medlemmarna i vårt partis militärorganisation ställde sig synnerligen försiktigt mot och uttalade sig skeptiskt om tanken på ett omedelbart uppror redan i oktober. Organisationens slutna karaktär och dess officiellt militäriska prägel utövade inflytande över ledarna i så måtto, att de överuppskattade betydelsen av resningens rent tekniska och organisatoriska medel – och betraktad ur denna synvinkel var vår ställning avgjort den svagare. Vår kraft bestod i massornas revolutionära elan och deras beredvillighet att strida under våra fanor.

Floden stiger.

Vid sidan av organisationsarbetet pågick en stormig agitation. Det var en tid av oavbrutna möten i fabrikerna, i cirkus "Moderne" och "Ciniselli", i klubbar och kaserner. Atmosfären på alla dessa möten var laddad med elektricitet. Varje antydning om upproret mottogs med en storm av applåder och gillande utrop. Den borgerliga pressen bidrog åtskilligt till att stegra den allmänna känslan av oro. Den av mig undertecknade ordern till ammunitionsfabriken i Systerbäck, att utleverera 5.000 gevär åt röda gardet, åstadkom en obeskrivlig panik i det borgerliga lägret. Detta hindrade naturligtvis inte arbetarna vid sagda fabrik att utge de äskade vapnen åt rödgardisterna. Ju ivrigare den borgerliga pressen drev hetsen och förtalet mot oss, desto mer glödande svarade massorna på vår appell. För vardera parten blev det allt klarare, att krisen inom de närmaste dagarna måste finna sin lösning. Socialrevolutionärernas och mensjevikernas press slog allarm: "Revolutionen svävar i högsta fara!" – "Man förbereder en upprepning av julidagarna, men på bredare bas och således ock med vida värre konsekvenser." – Gorki profeterade dag ut och dag in i sin "Novaja Sjisn" om hela kulturens nära förestående undergång. Den borgerliga intelligensen förlorade överhuvudtaget tämligen hastigt sin socialistiska färg, så snart arbetardiktaturens stränga regim närmade sig. Men däremot hälsade till och med de mest efterblivna regementen den revolutionära militärkommitténs kommissarier med begeistring. Till och med från kosackkontingenten och från fänrikarnas socialistiska minoritet anlände delegerade till oss. I händelse av en öppen sammanstötning ställde de i utsikt – i sämsta fall – sina kontingenters neutralitet. Kerenskis regering hängde uppenbarligen i tomma luften.

Rayonstaben öppnade underhandlingar med oss och föreslog en kompromiss. För att mäta fiendens motståndskraft inlät vi oss i underhandlingar. Men generalstaben var nervös, än sökte den lugna och förmana, än hotade den och förklarade till och med våra kommissarier för betydelselösa, vilket för övrigt inte bekom deras verksamhet ett dugg. Den centrala exekutivkommittén utnämnde i samråd med generalstaben stabskapten Maleffski till huvudkommissarie i Petrograds militärdistrikt, och gav ädelmodigt uttryck åt sin beredvillighet att erkänna våra kommissarier – under förbehåll, att de underkastade sig denna överkommissarie. Vi avböjde detta förslag, och därmed strandade alla vidare underhandlingar. Ansedda mensjeviker och socialrevolutionärer uppsökte oss för att medla, sökte övertala oss, hotade och siade om vår undergång liksom om hela revolutionens sammanstörtande.

”Sovjetdagen” i Petrograd.

Smolniiinstitutets byggnad befann sig vid denna tid redan i händerna på Petrograds sovjet och vårt parti. Mensjevikerna och högersocialrevolutionärerna överflyttade sin politiska verksamhet till Mariapalatset, där det nyssfödda förparlamentet låg i dödsryckningar. Kerenski uppträdde där med ett stort tal, i vilket han, livligt applåderad av den borgerliga flygeln, sökte dölja sin maktlöshet under braskande hotelser. Generalstaben gjorde ännu ett sista försök till motstånd. Den avsånde till alla garnisonens avdelningar en uppmaning att från varje kontingent skicka tvenne delegerade till underhandlingar angående militärens avlägsnande från huvudstaden. Rådplägningen skulle försiggå den 22 oktober (4 november) klockan 1 på dagen. Manskapedet underrättade oss genast om denna uppmaning. Per telefon kallade vi ett garnisonsråd till sammanträde, klockan 11 f. m. Det oaktagt begav sig några delegerade till generalstaben, men enbart för att avge förklaringen, att de utan befallning av Petrograds sovjet icke ernade taga ett enda steg. Garnisonsrådet bekräftade nästan enhälligt sin trohet mot den revolutionära militärkommittén. Invändningar gjordes blott av företrädarna för de förra sovjetpartierna, men dessa fann ingen anslutning hos delegerade från de olika regementena. Generalstabens ansträngningar hade allenast bidragit till att övertyga oss om att vi hade den fastaste grundval att bygga på. I första raden stod det Volhyniska regementet, samma regemente, som den 4 juli på natten under tonerna av sin regementsmusik tågat mot det Tauriska palatset för att kväsa bolsjevikerna.

Centrala exekutivkommittén innehade kassan för Petrograds sovjet jämte dettas publikationer. Ett försök att bemäktiga oss helst en av dessa publikationer hade misslyckats. Sedan slutet av september hade vi företagit en massa åtgärder för att få till stånd en självständig tidning för Petrograds sovjet. Men alla tryckerier stod upptagna, och deras ägare, understödda av den centrala exekutivkommittén, bojkottade oss. Då beslöt vi att arrangera en ”dag för Petrograds sovjet”, för att få tillfälle till agitation på bredare bas och för att anordna penninginsamlingar. Tvenne veckor på förhand bestämdes denna dag till den 22 oktober (4 november); den föll således samman med upprorets utbrott.

Den fientliga pressen försäkrade med bestämdhet, att ett väpnat bolsjevik-upplopp skulle äga rum i Petrograd den 22 oktober. Att resningen skulle komma, därpå tvivlade ingen. Man endast ansträngde sig att kunna bestämma datum, – man gav sig in på gissningar och profetior, för att dymedelst förmå oss till att vederlägga eller bekräfta. Men sovjet gick lugnt och säkert framåt, obekymrad om den borgerliga opinionens skrän. Den 22 oktober blev en mönstringsdag för den proletariska arméns krafter. Den fick ett i alla avseenden utmärkt förlopp. Oberoende av allt vad högern uttrumpetade om att blodet komme att rinna i strömmar på Petrograds gator, skyndade folk i stora skaror till de församlingar, som anordnats av Petrograds sovjet. Alla talarförmågor hade satts i rörelse. Samtliga offentliga inrättningar var överfyllda. Flerstädes pågick möten oavbrutet i timtal. Som talare uppträdde: medlemmar av vårt parti, delegerade från sovjetkongressen, representanter från fronten, vänster-socialrevolutionärer och anarkister. I alla offentliga byggnader vimlade det av arbetare, soldater och matrosar. Sällan hade Petrograd sett sådana jättemöten sedan revolutionens utbrott. Till och med en betydande del av de småborgerliga råkade i rörelse, fas mera upphetsad, än uppskrämd genom sin pressorgans skränande, varningar och hetskampanj. Folket hus var fullständigt översvämmat av tiotaltusen människor som vältrade genom korridorerna och fullpackade salarna till trängsel. Kring järnpelarna hängde, lika väldiga vinrankor, girlander av människohuvud, händer och fötter. Luften va laddad med denna elektriska spänning, som känneteckna varje kritiskt moment i en revolution. – ”Ned med Kerenski regering!” – ”Ned med kriget!” – ”Regeringsmakten å sovjets!” – Inför dessa väldiga människomassor vågade ingen representant för de tidigare sovjetpartierna uppträda

med ett ord av protest. Petrograds sovjet dominerade oinskränkt Egentligen var slaget redan vunnet. Det återstod blott att ge den sista militära stöten åt skenregeringen.

De vankelmodiga vinnes.

De försiktigaste bland oss grubblade över att det ännu fanns kontingenter, som icke vunnits; såsom kosackerna, kavalleri-regementet, Semenoffs regemente och automobilkåren. Till dessa avdelningar beordrades kommissarier och agitatorer. Deras berättelser löd helt tillfredsställande. Den så att säga rödglödgade atmosfären tog allt och alla under sitt bann och till och med de mest konservativa elementen vid armén hade ingen möjlighet mera att bereda motstånd mot Petrogradgarnisonens allmänna tendens. Jag bevistade ett friluftsmöte för Seminoffs regemente, vilket ansågs vara Kerenski-regeringens bästa stöd. De mest ansedda talare från högerflygeln hade infunnit sig. De klamrade sig fast vid det konservativa gardesregementet såsom koalitionsregeringens sista hopp. Men ingenting hjälpte. Med överväldigande majoritet uttalade sig regementet för oss och nedtystade helt enkelt de f. d. ministrarna. De grupper, som ännu arbetade mot sovjets paroller, bestod för det mesta av officerare, ettårsfrivilliga och av den borgerliga intelligensen samt halvintelligensen. Arbetar- och bondemassorna var fulltaligt på vår sida. Gränsen drogs längs en skarp, socialt betingad linje.

Petrograds centrala, militärt viktiga punkt är Peter-Pauls fästning. Vi hade utnämnt en ung löjtnant till kommandant över denna fästning. Det visade sig att han var på sin plats, ty inom några timmar behärskade han situationen. Fästningens rättmätiga herrar trädde avvaktande åt sidan. Såsom pålitliga gällde för oss samma automobilbataljon, som i juli besatt Kelasinskajas?! slott och förstört vår där förlagda militärorganisation. Den 23 begav jag mig ungefär vid 2-tiden till fästningen. Den högra flygelns talare förhöll sig i högsta grad försiktiga och undvikande; de vek envist undan från att ge sig in på ämnet om Kerenskis person, emedan redan Kerenskis blotta namn framkallade rop av protest och raseri hos soldaterna. Man lyssnade till oss och man följde oss. Omkring klockan fyra samlade sig automobilmanskapet i närheten, i cirkus "Moderne", till bataljonsmöte. Som talare uppträdde bland andra generalkvartermästare Paradjeloff. Han yttrade sig med största hovsamhet. Långt tillbaka i tiden låg de dagar, då de officiella och officiösa talarna yttrade sig om arbetarpartiet som ett band av endast förrädare och den tyska kejsarens mutkolvar. – Generalstabens representant trädde fram till mig: "Men tillåt... vi måste dock finna någon utväg till enighet..." Det var redan för sent. Efter diskussionen beslöt bataljonen med majoritet mot trettio röster, att regeringsmakten skulle överlämnas till sovjets.

Resningen börjar.

Kerenskis regering sökte i sin förtvivlan utvägar överallt. Två nya automobilbataljoner och luftförsvarsartilleriet kallades från fronten. Ja, man försökte till och med att transportera kavalleri till huvudstaden... Automobilbataljonernas manskap sände under vägen ett telegram till Petrograds sovjet: Man för oss till Petrograd, vet icke varför, anhåller om upplysning. – Vi lät dem göra halt och bad dem sända en deputation till Petrograd. Denna anlände och upplyste sovjetet om att bataljonerna i sin helhet stod på vår sida. Detta framkallade en storm av hänförelse vid det sovjetmöte, där de uppträdde. Bataljonerna uppmanades att med detsamma intåga i Petrograd.

Antalet delegerade från fronten växte med varje dag. De kom, gjorde sig förtrogna med sakernas läge, mottog litteratur av oss och återvände till fronten för att underrätta soldaterna, att Petrograds sovjet, krävde en regering av arbetare, soldater och bönder. "Skyttegravarna kommer att ge er sitt understöd", sade de till oss. De gamla armékommittéerna, till vilka nyval

icke förrättats under de fyra, fem sista månaderna, skickade oss telegram överfyllda av hotelser – som skrämde ingen. Vi visste nämligen, att dessa kommittéer stod minst lika fjärran från soldatmassorna, som den centrala exekutivkommittén från de lokala sovjets.

Den revolutionära militärkommittén insatte kommissarier vid alla järnvägsstationer. Dessa gav noga akt på de avgående och inkommande tågen, i synnerhet på alla truppförflyttningar. En oavbruten telefon- och automobilförbindelse upprättades med de närgränsande städerna och deras, garnisoner. Alla grannsovjets förpliktades att noga ge akt på, om några kontra-revolutionära, eller riktigare, om några av regeringen lurade trupper befann sig på marsch mot Petrograd. Den lägre järnvägspersonalen och arbetarna erkände genast våra kommissarier. Den 24 oktober (6 november) uppkom svårigheter vid telefoncentralen: man vägrade att tillkoppla våra samtal. Centralen hade besatts av fänrikar, under vilkas skydd telefonisterna ställde sig i opposition mot sovjets. Det var första tecknet på kommande sabotage. Den revolutionära militärkommittén sände en avdelning soldater till telefoncentralen och uppställde vid ingången tvenne små kanoner. Därefter vidtog erövringen av regeringsorganen. Matroserna och rödgardisterna besatte med smärre styrkor telegrafan, posten och andra ämbetsverk. Åtgärder vidtogs för riksbankens besättande. Regeringscentralen – Smolni-institutet – förvandlades till en fästning. På taket fanns ännu som arv från den gamla centrala exekutivkommittén ett par dussin kulsprutor, men de var odugliga till följd av, vanskötsel, och dessutom saknade vi övat manskap för dem. Vi gav order om att Smolnis besättning skulle ökas med ytterligare ett kulsprutekompani. Redan tidigt på morgonen drog soldaterna under dånande buller sina kulsprutor över stenplattorna i Smolnis långa och halvdunkla korridorer. De några socialrevolutionärer och mensjeviker, som ännu dröjt kvar i Smolni, öppnade sina dörrar och betraktade med förvånade och förskräckta blickar dessa krigiska förberedelser.

Sovjet sammanträdde dagligen i Smolni, liksom även garnisonskonferensen.

I Smolnis tredje våning, i ett litet hörnrum, satt den revolutionära militärkommittén i permanent plenum. Dit inlöpte alla underrättelser: om truppförflyttningar, om stämningen bland soldaterna och arbetarna, om agitationen i kasärnerna, om pogromelementens excesser, om de borgerliga politikernas rådplågningar, om förehavandena i Vinterpalatset och om de tidigare sovjetpartiernas planer. Från alla håll anlände meddelare. Arbetare, officerare, portvakter, socialistiskt sinnade fänrikar, tjänsteflickor, damer. Många meddelade rena galenskaper, andra åter gav oss allvarliga och värdefulla upplysningar. Det avgörande ögonblicket korn allt närmare. Det var klart att det numera inte gavs någon återväg.

Den 4 oktober på kvällen uppträdde Kerenski i förparlamentet och fordrade godkännande av repressalier mot bolsjevikerna. Men förparlamentet befann sig i ett sorgligt tillstånd av rådvillhet och absolut upplösning. Kadetterna övertalade högersocialrevolutionärerna att samlas kring en förtroenderesolution, högersocialrevolutionärerna utövade tryck på centrum, centrum vacklade, och den ”vänstra” flygeln förde parlamentarisk oppositionspolitik. Efter åtskilliga rådplågningar, och efter åtskilligt vacklande bit och dit godkändes den vänstra flygelns resolution, som fördömde sovjets upproriska politik; men skulden för denna rörelse fick regeringens antidemokratiska politik. Per post erhöll vi dussintals brev, som meddelade att vi redan var dömda till döden, hotade oss med helvetesmaskiner, med dynamitattentat mot Smolni-institutet o. s. v. Den borgerliga pressen ylade vilt av puraste hat och fruktan. Gorki, som tycktes grundligt ha glömt sin ”Sången om falken”, fortsatte i Novaja Sjisn sina profetior om den stundande världsundergången.

Den revolutionära militärkommitténs medlemmar hade under hela den föregående veckan icke lämnat Smolni, dess medlemmar sov på divaner och unnade sig blott obetydlig vila, ständigt störda av kurirer, budbärare, velocipedister, telegram och telefonsamtal. Mest stormig var natten mellan den 24 och 25. Vi erhöll telefoniskt meddelande från Pavlovsk, att

regeringen lät flytta artilleriet därifrån, och likaså från Peterhov – skolan för underofficerare. I Vinterpalatset stod samlade kring Kerenski fänrikar, officerare och kvinnoregementets anfallskår. Per telefon gav vi order, att utställa pålitliga militärpatruller vid alla vägar till Petrograd för att reta de av regeringen utsända militäragitatorerna. Om ord icke var tillräckligt verksamma, skulle vapen få tala. Alla förhandlingar fördes helt öppet i telefon, och kunde därför uppsnappas av regeringens agenter.

Telefonledes meddelade kommissarierna, att våra vänner vakade vid alla infartsleder till Petrograd. Likväl lyckades under natten en avdelning av Oranienburgs fänrikar tränga sig igenom, och vi följde med telefonens bistånd deras vidare rörelser. Smolnis utvakt förstärktes, i det att ännu ett kompani utkallades. Förbindelserna med garnisonens samtliga avdelningar upprätthölls obruten. De vakthållande kompanierna inom alla regementen stod färdiga till aktion. Dag och natt fanns delegerade till den revolutionära militärkommitténs förfogande. Befallning, avgavs att energiskt undertrycka all agitation från den svarta sotnjans sida, och att vid första försök till gatuoroligheter göra bruk av vapnen.

Under loppet av denna avgörande natt bemäktigade vi oss stadens samtliga viktiga punkter – nästan utan att möta motstånd, utan kamp, utan offer. Statsbanken bevakades av en regeringsvakt och en pansarbil. Byggnaden omringades på alla sidor av våra trupper, och pansarbilen överrumplades. Så övergick riksbanken, utan ett enda skott, till den revolutionära militärkommittén.

På Neva låg invid fransk-ryska fabriken kryssaren ”Aurora” under reparation. Dess besättning bestod uteslutande av matrosar, som var, blint tillgivna revolutionen. Då Korniloff i slutet av augusti hotade Petrograd, kallades ”Auras” matrosar av regeringen att skydda Vinterpalatset. Och ehuru de redan då stod, fientligt sinnade mot Kerenskis regering, fattade de sin plikt att avvärja den kontrarevolutionära anstormningen, och intog sina poster utan ett ord av opposition. När faran var över fick de gå. Nu, under oktoberupprorets dagar var de alltför farliga. Marinministeriet gav order åt ”Aurora” att löpa ut och lämna Petrograds vatten. Oförtövat meddelade besättningen oss detta. Vi upphävde befallningen, och kryssaren stannade på sin plats, beredd i varje ögonblick att i sovjetregeringens namn sätta sina stridskrafter i rörelse.

Avgörandet.

I dagbräckningen den 25 anlände till Smolni en arbetare och en arbeterska från partitryckeriet och meddelade, att regeringen indragit vårt partis centralorgan och Petrograds sovjets nya tidning. Tryckeriet hade förseglats av vissa regeringsagenter. Den revolutionära militärkommittén upphävde ögonblickligen detta beslut, tog de båda organen under sitt beskydd och anförtrodde ”det berömda Volhyniska regementet den höga äran att skydda det fria socialistiska ordet mot kontrarevolutionära attentat”. Tryckeriet arbetade härefter ostört, och de båda tidningarna utkom i vanlig tid.

Regeringen sammanträdde, fortfarande i Vinterpalatset, men den var blott en skugga av en regering. I politiskt avseende existerade den icke mera. Under den 25 oktober (7 november) omringades Vinterpalatset efterhand på, alla sidor av våra trupper. Klockan ett på dagen avgav jag i den revolutionära militärkommitténs namn en förklaring, att Kerenskis regering icke mera existerade som sådan, och att, tills den allryska sovjetkongressen annorlunda beslutat, regeringsmakten förvaltades av den revolutionära militärkommittén.

Lenin hade redan några dagar tidigare lämnat Finland och höll sig dold i förstädernas arbetarbostäder. Den 25 på aftonen anlände han hemligen till Smolni. Då han kände till läget blott via tidningsnotiser, trodde han att en provisorisk kompromiss mellan oss och Kerenskis

regering var i görningen. Den borgerliga pressen hade trumpetat så väldeliga om det förestående upproret, om de beväpnade soldaternas uppmarsch på gatorna, om kravaller och oundvikliga strömmar av blod, att de nu alls icke varseblev den pågående resningen, utan tog förhandlingarna, mellan oss och generalstaben som gångbart mynt. Under tiden försiggick utan virrvarr, utan gatusammanstötningar, utan skott och utan blodsutgjutelse erövringen av den ena institutionen efter den andra. Detta utfördes av de strängt och väl disciplinerade kolonnerna av soldater, matrosar och rödgardister, allt enligt anvisningar per telefon från det lilla hörnrummet uppe i tredje våningen av Smolni-institutets hus.

På kvällen ägde ett provisoriskt sammanträde av den andra allryska sovjetkongressen rum. Dan uppträdde som referent i den centrala exekutivkommitténs namn. Han höll ett anklagelsetal mot uppviglarna, expropriatörerna och revoltörerna, och ansträngde sig att injaga fruktan hos kongressen, genom att utmåla oundvikligheten i upprorets kuvande inom några dagar med tillhjälp av fronten. Hans tal klang långt ifrån övertygande och var synnerligen olämpligt i en sal, där det övervägande flertalet av de närvarande med glädje följde det segerrika Petrogradsupprorets gång.

Vinterpalatset var i detta ögonblick redan omringat, men ännu icke intaget. Allt emellanåt avlossades skott från dess fönster mot de belägrande trupperna, som långsamt och försiktigt drog samman sin ring kring palatset. Från Peter Pauls fästning på andra sidan Neva sköts två, tre kanonskott mot palatset. Deras avlägsna mullrande förnams ända till Smolni. I vanmäktig vrede talade Martoff från kongressens tribun om medborgarkrig, och yttrade sig i synnerhet mot belägringen av Vinterpalatset, där – o fasa! – bland ministrarna befann sig medlemmar av mensjevikernas parti. Mot honom uppträdde tvänne matrosar, som för att avge rapport kommit direkt från stridsplatsen. De erinrade om uppträdet den 18 juni, om den gamla regeringens hela förrädiska politik, om återinförandet av dödsstraff för soldaterna, om häktning och undertryckning av revolutionära organisationer, och de lovade att segra eller dö. Samma matrosar överbringade oss också budskapet om våra första offer på platsen framför palatset.

Såsom inför ett osynligt tecken reste sig alla från sina platser, och med en enstämmighet, som blott kunde skapas av en hög moralisk känsla, sjöng församlingen sorgesången. Den som upplevat detta ögonblick kan aldrig förgäta detsamma.

Sammanträdet avbröts. Det var omöjligt, att fortsätta den teoretiska diskussionen om regeringens konstruktion, under det striden med skjutande och brak pågick framför Vinterpalatset, där denna samma regerings öde praktiskt vann sin lösning.

Men intagandet av palatset drog ut på tiden. Detta gav anledning till vacklande hållning hos kongressens mindre beslutsamma element. Den högra flygeln profeterade genom sina talare om vår snara undergång. Med spänning väntade alla underrättelser om händelsernas utveckling framför Vinterpalatset. Efter en stund inträdde Antonoff, som ledde operationerna. I salen härskade dödystnad: Vinterpalatset – intaget. Kerenski – flytt. De övriga ministrarna – häktade och överförda till Peter Pauls fästning. Oktoberrevolutionens första kapitel var därmed till ända.

Högersocialrevolutionärerna och mensjevikerna, i allt omkring 60 man, d. v. s. cirka en tiondedel av kongressen, lämnade mötet under protest. Då de ingenting annat förmådde, "kastade de allt ansvar" för det kommande på bolsjevikerna och vänstersocialrevolutionärerna. Dessa sista vacklade hit och dit. Deras föregående knöt dem samman med Tjernoffs parti, vars högra flygel hade fullkomligt uppbyggts av medelklassen, de småborgerliga elementen och den småborgerliga intelligensen, samt av de välbärgade byalagen. Denna gick i alla avgörande frågor samman med den liberala bourgeoisien mot oss. Partiets revolutionära element, som ännu återspeglade de fattigare böndernas radikala sociala fordringar, tenderade

att gå med proletariatet och dess parti. Men de fruktade att avskära den navelsträng, som band dem samman med deras gamla parti. Då vi lämnade förparlamentet avböjde de därför att följa oss och varnade för detta ”äventyr”. Men upproret ställde dem inför nödvändigheten av ett bestämt val, för eller mot sovjets. Icke utan tvekan slöt de upp på den sidan av barrikaden, där vi befann oss.

Folkkommisariernas råd.

I Petrograd var segern fullständig. Regeringen befann sig helt och hållet i händerna på den revolutionära militärkommittén. Vi utgav de första dekreten om dödsstraffets avskaffande, om nyval till armékommittéerna o. s. v. Men då kom det i dagen att vi stod avskurna från landsbygden. De högre tjänstemännen vid järnvägarna, vid posten och telegrafan var emot oss. Armékommittéerna, stadsråden och semstwoerna fortfor att bombardera Smolni-institutet med hotfulla telegram, i vilka de direkt förklarade oss krig och lovade att inom kortaste frist göra upp räkningen med oss, uppviglare. Våra telegram, dekret och förklaringar nådde icke ut till landsorten, enär Petrograds telegramagentur vägrade att understöda oss. I denna atmosfär av isolering, då huvudstaden var avskuren från förbindelser med det övriga landet, utbreddes sig med största lätthet oroande och överdrivna rykten.

Då den borgerliga och den förmedlande pressen kunnat övertyga sig om, att sovjet verkligen innehade makten, att den gamla regeringen var häktad, och att de väpnade arbetarna var herrarna på Petrograds gator, reste den mot oss en propaganda i absolut oförliknligt raseri: det fanns helt enkelt inte en lögn, som icke denna press skulle utslungat mot den revolutionära militärkommittén, dess ledare och kommissarier.

Den 26 på dagen ägde Petrogradsovjets sammanträde rum i närvaro av delegerade från den allryska kongressen, medlemmar av garnisonskonferensen och en talrik partialmänhet. Här uppträdde för första gången, efter nära fyra månaders avbrott, Lenin och Sinovjeff. De hälsades med stormande ovationer. Glädjen över den vunna segern fördystrades dock av bekymmer över, huru landet skulle mottaga denna omvälvning, och om sovjets verkligen skulle lyckas att hålla sig kvar vid makten.

På kvällen ägde ett beslutande sammanträde av sovjetkongressen rum. Lenin inlämnade tvenne dekret: ett om freden och ett annat om delningen av jorden. Båda antogs efter kort diskussion. Vid detta sammanträde bildades en ny centralregering: folkkommisariernas råd.

Vårt partis centralkommitté gjorde ett försök att åstadkomma enighet mellan oss och vänster-socialrevolutionärerna. Man erbjöd dem att delta i bildandet av sovjetregeringen. De tvekade och undskyllde sig med att enligt deras uppfattning borde regeringen få karaktär av koalition mellan sovjetpartierna. Men mensjeviker och högersocialrevolutionärerna hade avbrutit varje förbindelse med sovjetkongressen, ty de ansåg en koalition med anti-sovjetpartierna nödvändig. Oss återstod ingenting annat, än att överlämna åt vänstersocialrevolutionärerna att försöka övertala sina fränder till höger att återinträda i det revolutionära lägret; men så länge de höll på med detta hopplösa arbete, ansåg vi oss skyldiga att påföra vårt parti hela ansvaret för regeringen. Listan över folkkommisarierna upptog uteslutande bolsjeviker. Däri låg förvisso en politisk fara. Övergången var alltför krass – man må blott betänka, att detta partis ledare ännu de sista dagarna stått åtalade enligt paragraf 108, d. v. s. för högförräderi. Men det gavs inget annat val. De övriga sovjetpartierna stod vacklande och tveksamma samt drog sig undan ansvaret. De föredrog att bida tiden. Men gott och väl: vi tvivlade icke mera på att vårt parti var i stånd att ensamt bilda en revolutionär regering.

Den nya regimens första dagar.

De av kongressen godtagna dekreten om jordens fördelning och om freden trycktes i oerhört stora upplagor och spreds över hela landet via bydelegerade, som infann sig i Petrograd, liksom genom agitatorer, som av oss skickades ut till landsorten och löpgravarna. Samtidigt skred arbetarna till att organisera och utrusta röda gardet. Samman med den gamla garnisonen och matroserna uppbar detta den betungande vakttjänstgöringen. Folkkommisariernas råd erövrade den ena regeringsinstitutionen efter den andra, men stötte överallt på passivt motstånd från de högsta och högre ämbetsmännens sida. De förra sovjetpartierna gjorde allt, vad de kunde, för att vinna ett stöd för sig i dessa element, och för att organisera sabotage mot den nya regeringen. Våra fiender var övertygade om, att det blott gällde en liten episod, att sovjetregeringen i morgon, övermorgon, eller senast inom åtta dagar skulle störtas ... I Smolni-institutet infann sig emellertid de första utländska konsulerna och legationsmedlemmarna, drivna lika mycket av verkliga, trängande ärenden, som av nyfikenhet. Korrespondenter ilade omkring med sina notisblock och fotografiapparater. Alla hade bråttom att se den nya regeringen, ty de var samtliga övertygade om, att de efter en eller par dagar redan vore för sent.

I staden härskade fullkomlig ordning. Matroserna, soldaterna och rödgardisterna uppträdde under dessa första dagar med utomordentlig disciplin och stödde på bästa sätt denna regim av rå revolutionär ordning.

I våra fienders läger stack dock fruktan upp huvudet, fruktan för att ”episoden” sist och slutligen dock kunde räcka alltför länge. Så begynte med största skyndsamhet organiserandet av de första anslagen mot den nya regeringen. Initiativet togs härvid av socialrevolutionärerna och mensjevikerna. Förut hade de varken velat eller vågat ta hela makten i egna händer, utan i motsvarighet till sitt provisoriska läge hade de nöjt sig med att inom koalitionen fylla rollen av medhjälpare, kritiker visserligen, men välmenande herrar, som ömsom vänligt avslöjade, ömsom försvarade bourgeoisien. Vid alla val utöste de förbannelser över den liberala bourgeoisins huvud, för att senare i regeringen lika samvetsgrannt sluta förbund med densamma. Under revolutionens sex månader kom de slutligen så långt med denna politik, att de avgjort förlorat folkmassornas och arméns förtroende. Oktoberupproret berövade dem i ett enda tag också allt inflytande på statsapparaten. Ännu i går ansåg de sig för situationens herrar, de av dem förföljda bolsjevikledarna levde illegalt och höll sig dolda, alldeles som under tsarismens tid. Och i dag var regeringstygarna i bolsjevikernas händer, medan ministrarna från i går – förmedlarna och deras medarbetare – skjutits åt sidan och med ett enda drag förlorat allt inflytande på händelsernas vidare gång. Socialrevolutionärerna och mensjevikerna ville icke och kunde icke tro, att denna häftiga omstörtning betydde början till en ny aera. De ville tro, och tvang sig till att tro, att här en tillfällighet, ett missförstånd förelåg, som kunde redas upp med några energiska tal och förklarande artiklar. Men med varje timme som gick stötte de på allt oöverstigligare hinder. Detta tänkte deras blinda och i sanning vanvettiga hat emot oss.

De borgerliga politikerna riskerade naturligtvis icke att ge sig in i elden. De sköt socialrevolutionärerna och mensjevikerna framför sig. Dessa lade nu i dagen all den energi, som felats dem, när de utgjorde halvregieringsparti. Deras organ gav spridning åt alla; skändligare rykten och förtal. I deras namn utkom proklamationer med direkta uppmaningar att störta den nya regeringen. De organiserade ämbetsmännen för sabotage och fänrikarna – för militära anslag mot oss.

Den 27 och 28 erhöll vi alltfortfarande oupphörliga telegrafiska hotelser från armékommittéerna, stadsråden, semstwoerna och ”Wiksjel”-organisationerna (järnvägsförbundets ledande institution). Nevski Prospekt, bourgeoisiens förnämsta trafikled i huvudstaden, visade en allt

livligare rörelse. Den borgerliga ungdomen befriade sig från sin domning och utvecklade – hetsad av pressen – en allt större agitation på Nevski mot sovjetregeringen. Med den borgerliga allmänhetens tillhjälp avväpnade fänrikarna enskilda rödgardister. På de avlägsnare gatorna blev rödgardister helt enkelt nedskjutna. En avdelning fänrikar bemäktigade sig telefoncentralen. De försökte även ta telegrafan och posten. Slutligen meddelade man oss, att tre pansarbilar råkat i händerna på någon mot oss fientligt sinnad militärorganisation. Det var uppenbart att de borgerliga elementen höjde sitt huvud. Tidningarna förkunnade, att vår sista timme var slagen. De våra hade uppsnappat några hemliga order, av vilka det framgick, att mot Petrograds sovjet bildats en stridsorganisation, vars kärna utgjordes av den s. k. ”kommittén för skydd av revolutionen” – en kommitté som tillsatts av stadsrådet och centrala exekutivkommittén i dessas gamla sammansättning. Här liksom där dominerade hög-socialrevolutionärerna och mensjevikerna. Till denna kommittés förfogande ställde sig fänrikar, studenter och flera motrevolutionära officerare, som sökte att bakom ryggen på förmedlarna ge dödsstöten åt sovjets. –

Fänriksupploppet den 29 oktober.

Stödjepunkten för alla motrevolutionära organisationer utgjorde fänriksskolorna och ”ingenjörsslottet”, som förfogade över ett tämligen rikhaltigt förråd av vapen och krigsförnödenheter, och varifrån även anslagen mot den revolutionära regeringen utgick.

Rödgardister och matrosor omringade fänriksskolorna, skickade underhandlare och krävde att vapnen skulle utlämnas. Man svarade med skott. Obeslutsamma dröjde de belägrande; allmänheten skockade sig kring dem, och här och där träffades förbigående av vilsna kulor från fönstren. Sammanstötningarna fick en obestämd och tveksam karaktär. Detta hotade att demoralisera de revolutionära trupperna. Man var tvungen att skrida till bestämda och avgörande åtgärder. Uppgiften att avväpna fänrikarna ålades kommendanten för Peter Pauls fästning, löjtnant B. Han lät omringa fänriksskolorna, kommenderade ut pansarbilar och artilleri samt sände fänrikarna ett ultimatum: fullkomlig underkastelse, betänketid tio minuter. Man svarade med nya skott från fönstren. – Efter tio minuter gav B. befallning att artilleriet skulle öppna eld. Redan de första skotten slog gapande hål i skolans murar. Fänrikarna sträckte vapen, men flera sökte att rädda sig genom flykt, varvid de ännu under flykten gav eld. Så uppkom den hatfulla stämning, som varje medborgarkrig drar med sig. Det medges: matroserna förövade grymheter mot enskilda fänrikar. Den borgerliga pressen beskyllde matroserna och sovjetregeringen för omänsklighet och djurisk brutalitet. Den förteg emellertid, att statskuppen den 25-26 oktober förlöpt så gott som utan skott och offer, och att endast den kontrarevolutionära sammansvärjningen, som organiserats av bourgeoisien, och som störtade dess ungdom i medborgarkrig mot arbetare, soldater och matrosor med naturnödvändighet ledde till oundvikliga grymheter och skördade offer. Den 29 oktober (11 november) uppvisade en tvär svängning i stämningen hos Petrograds befolkning. Händelserna hade fått en tragisk karaktär. Och därmed hade våra fiender med detsamma insett, att saken var vida allvarsammare, än de trott, och att sovjet alls icke ämnade avstå från den av detsamma erövrade regeringsmakten på order av kapitalistiska tidningar och fänrikar.

Petrograds rensande från kontrarevolutionära härdar fullföljdes med framgångsrik konsekvens. Fänrikarna avväpnades nästan fullständigt. Deltagarna i komplotten arresterades och förlades till Peter Pauls fästning, eller transporterades till Kronstadt. De tidningar, som öppet propagerade uppror mot sovjetregeringen måste indragas. Mot vissa av de förra sovjetpartiernas ledare, som satt sina namn under de uppsnappade kontrarevolutionära förfogandena, utfärdades häktningsorder. Huvudstadens militära motstånd hade definitivt brutits.

Nu började den långvariga och kostsamma kampen mot strejkande tjänstemän, tekniker, anställda o. s. v. Dessa element, som på grund av sin avlöning till största delen hör till folkets undertryckta klasser, anslöt sig till följd av sina existensbetingelser och sin psykologi till det borgerliga samhället. Med tro och tillgivenhet tjänade de staten, när tsarismen stod i dess spets. Fortfarande tjänade de denna stat, när makten övergått i händerna på den imperialistiska bourgeoisie. Med all sin kunskap och tekniska förmåga togs den i arv av revolutionens följande period under koalitionsregeringen. Men då de upproriska arbetarna, soldaterna och bönderna fördrev de utsugande samhällsklasserna från statsrodret och försökte ta statens öde i egna händer, då reste tjänstemännen och: de övriga anställda bort, samt vägrade den nya regeringen sitt understöd. Ju längre tiden led, desto mera utvecklade sig deras sabotage. Dess organisationer stod att söka huvudsakligast bland socialrevolutionärerna och mensjevikerna, och de behövliga finansmedlen levererades av bankerna och ententens beskickningar.

Kerenski mot Petrograd.

Ju säkrare grunden för sovjetregeringen lades i Petrograd, desto mer anknöt de borgerliga sina förhoppningar till den militäriska hjälpen utifrån. Petrograds telegramagentur, järnvägarnas telegraf och radiotelegramstationen vid Tsarskoje Selo meddelade om oerhörda militära styrkor, som från alla håll marscherade mot Petrograd, för att slå ned uppviglarna där och återupprätta ordningen. Kerenski hade flytt till fronten, och de borgerliga tidningarna visste berätta om otaliga frontstyrkor, som han förde mot bolsjevikerna. Vi var avskurna från landsorten, telegrafan vägrade att stå oss till tjänst. Men soldaterna, som i dussin- och hundratal kom till oss på uppdrag av sina regementen, divisioner och kårer, upprepade ständigt: "Ingen fruktan för fronten, den är helt och hållet på er sida. Ge blott order, och vi skall sända er, om det så gällde ännu i dag, en division eller en kår till bistånd." Inom armén pågick samma process som överallt: de undre lagren var för oss, de övre mot oss. Dessa senare hade dock hela den militärtekniska apparaten i sitt våld. De olika avdelningarna av armén, som räknade flera miljoner, var skilda från varandra. Vi åter stod isolerade från armén och hela landet. Det oaktagat spred sig nyheten om sovjetregeringen i Petrograd och dess dekret, och väckte de lokala sovjets till resning mot den gamla regeringen. Underrättelserna, som mälde att Kerenski marscherade mot Petrograd i spetsen för truppstyrkor, förtätade sig snart och tog bestämda konturer. Från Tsarskoje Selo meddelade man oss, att kosackavdelningar ryckte fram över Luga. I Petrograd spreds ett av Kerenski och general Krasnoff undertecknat upprop, vari garnisonen uppmanades att ansluta sig till regeringstrupperna, som inom någon timme skulle draga in i Petrograd. Fänrikarnas upplopp av den 29 oktober stod i omisskänligt samband med Kerenskis göranden, det blev blott genom våra energiska åtgärder alltför tidigt uppdagat och bragt till utbrott. Garnisonen i Tsarskoje Selo erhöll beordrande, att uppmana de framryckande kosackavdelningarna att erkänna sovjetregeringen, och – ifall de vägrade – avvärpa dem. Men Tsarskoje Selos garnison visade sig vara absolut oduglig som kamporganisation. Den hade varken artilleri eller ledare: officerarna var fientligt sinnade mot sovjetregeringen. Kosackerna bemäktigade sig Tsarskoje Selos radiostation, den viktigaste i landet, och ryckte vidare framåt. Peterhofs, Tsarskoje Selos och Gatsjinas garnisoner visade varken initiativ eller beslutsamhet.

Efter den nästan oblodiga segern i Petrograd närde soldaterna den tanken, att saken i framtiden också skulle få ett liknande förlopp. Man behövde bara sända en agitator till kosackerna, han skulle för dem klarlägga arbetarrevolutionens innebörd – och de skulle kapitulera! Med tal och förbrödring hade ju Korniloffs uppror kuvats. Genom agitation och planmässigt besättande av regeringsverken hade Kerenskis regering störtats – utan kamp. Samma metoder använde nu sovjetledarna i Krasnoje Selo och Gatsjina mot general Krasnoffs kosacker. Men här uteblev resultatet. Om också utan beslutsamhet och entusiasm –

kosackerna ryckte i alla fall framåt. Enstaka kolonner närmade sig Gatsjina och Krasnoje Selo, provocerade sammandrabbningar med de fåtaliga Ortsbesättningarna och avvärjade dem oftast. Först hade vi ingen aning om storleken av Kerenskis styrkor. Några sade att Krasnoff stod i spetsen för 10,000 man, andra påstod endast 1,000. De fientligt sinnade tidningarna kungjorde däremot i fingerhøga typer, att tvenne armékårer stod utan Tsarskoje Selo.

Inom Petrograds garnison härskade en atmosfär av osäkerhet – nyss hade man vunnit en oblodig seger, och nu redan måste man dra ut till strid mot en fiende, utan att veta, hur stark denne var och utan aning om utsikterna i den förestående kampen. Vid garnisonskonferensens möten uttalade man sig främst om nödvändigheten att alltjämt sända nya agitatorer till kosackerna och att publicera upprop: för soldaterna tedde sig helt enkelt omöjligt, att kosackerna skulle inta en annan ståndpunkt, än den, som Petrograds garnison genom sin kamp hävdade. Under tiden hade de främsta kosacktrupperna ryckt tämligen nära Petrograd, och vi gjorde oss beredda på att huvuddrabbningen skulle komma att avvecklas på stadens gator.

Rödgardisterna visade den största beslutsamheten. De fordrade blott vapen, krigsmaterial och ledning. Den militära apparaten hade fullständigt försumrats och var obruklig. Detta hade sin orsak, dels i vårdsløshet, dels i illvilja. Officerarna drog sig tillbaka, flera rymde; gevär fanns på en plats, ammunition på en annan. Ännu värre var det beställt med artilleriet. Kanoner, lavetter, projektiler – allt befann sig på vitt skilda ställen, allt måste först tas reda på under ett förvirrat letande hit och dit. Regementen hade att uppvisa varken sappörinstrument eller fälttelefoner. Den revolutionära generalstaben, som ville få ordning i oredan via befallningar och förfoganden, stötte överallt på oövervinneliga hinder, främst i form av sabotage av den militärtekniska personalen.

Vi beslöt att vända oss direkt till den arbetande klassen. Vi framställde för den, att revolutionens vinnningar hotades av den största fara, och att arbetar- och bonderegeringen kunde räddas och befästa sin makt blott om den kunde stöda sig på arbetarnas energi, initiativ och offervillighet. Denna vädjan kröntes nästan genast med ett överväldigande praktiskt resultat. Tusentals arbetare drog ut mot Kerenskis armé och började gräva skyttegravar. Artillerifabrikernas arbetare förfärdigade själva kanoner, skaffade sig projektiler på eget bevåg ur de lagrade förråden, rekvirerade hästar, transporterade kanonerna och monterade in dem på sina platser, organiserade intendentur, uppdrev bensin, automobiler och motorer, anskaffade förplägnad och livsmedel, iordningsställde sanitetståg – kort sagt: de upprättade hela den stridsapparat, som vi i den revolutionära generalstaben förgäves ansträngt oss att skapa genom förordningar och påbud.

Så snart ett dussintal kanoner stod färdiga i sina ställningar, blev stämningen hos våra soldater en helt annan. I skydd av artilleriet var de beredda att slå kosackernas anfall tillbaka. I främsta ledet stod matroserna och rödgardisterna. Åtskilliga officerare, som i åsikter långtifrån överensstämde med oss, men som kände sig ärligt bundna vid sina regementen, följde sina soldater till deras positioner och ledde deras aktion mot Krasnoffs kosacker.

Kerenskiäventyret ramlar.

Medan detta tilldrog sig, spred telegrafens bud om bolsjevikernas likviderade "äventyr", om Kerenskis intåg i Petrograd, där han med järnhand återställt ordningen. Samtidigt skrev den borgerliga pressen, som genom Kerenskitrupprens närmande fått nytt mod, om den fullkomliga demoraliseringen inom Petrograds garnison samt om kosackernas oavbrutna frammarsch. Dessa påstods vara försedda med starkt artilleri, och man siade om Smolni-institutets snara slut. Men värsta svårigheten för oss var, som sagt, avsaknaden av en inövad teknisk apparat och brist på personer, som gått i land med att leda de militära

operationerna. Till och med de officerare, som av militär pliktkänsla följde sina soldater till deras positioner, avböjde posten som överbefälhavare.

Efter långa överläggningar beslöt vi oss för följande kombination. Garnisonskonferensen utsåg en kommission av fem personer, och åt denna anförtroddes den högsta kontrollen över alla operationer mot de kontrarevolutionära trupper, som tågade mot Petrograd. Denna kommission förenade sig senare med generalstabsöversten Murawjoff, som under Kerenski-regimen stått i oppositionen, och nu på eget initiativ erbjöd sovjetregeringen sina tjänster.

Under en kylig natt, den 30 oktober, begav vi oss per automobil ut till våra positioner i Murawjoffs sällskap. Längs landsvägen drog foror med proviant, furage och krigsmaterial samt artilleri. Allt detta ombesörjde arbetarna från skilda fabriker. Några gånger anhölls vår bil av röda gardets patruller, och våra passersedlar kontrollerades. Sedan oktoberrevolutionens första dagar var stadens alla automobiler rekvirerade, och utan intyg från Smolni kunde ingen automobil färdas inom staden eller i dess omgivning. Det röda gardets vaksamhet stod över varje beröm. Manskaper vakade omkring små stockeldar, stående vakt i timtal med geväret i hand. Anblicken av dessa unga, väpnade arbetare vid stockeldarna i snön var den bästa sinnebild för den proletariska revolutionen.

Ett mångtal kanoner stod uppställda i positionerna. Ej heller ammunition saknades. Den avgörande sammanstötningen försiggick just samma dag mellan Krasnoje Selo och Tsarskoje Selo. Efter en häftig artillerikamp vek kosackerna skyndsamt tillbaka. De hade stormat fram, blott så länge de inget hinder mött. Hela tiden hade man matat i dem de otroligaste lögner. Bolsjevikerna framställdes såsom grymma och brutala människor, vilka ville utlämna Ryssland till den tyske kejsaren. Man hade intalat dem, att nästan hela Petrograds garnison med oro väntade dem såsom sina befriare. Det första allvarliga motståndet åstadkom förvirring i deras led, och därmed var Kerenskis hela tilltag dömt att gå under.

Krasnoffs återtag gav oss möjlighet att bemäktiga oss radiostationen i Tsarskoje Selo. Vi avgav genast ett radiotelegram om vår seger över Kerenskis trupper.*

Våra utländska vänner meddelade oss senare, att den tyska radiotelegrafstationen enligt högsta befäl icke upptagit detta radiotelegram.

* Vi anför här radiotelegrammets text: "Byn Pulkovo. Generalstaben. 2,30 på natten. Natten mellan den 30. och 31. oktober tillhör historien. Kerenskis försök att leda motrevolutionära trupper mot Petrograd led ett avgörande nederlag. Kerenski drar sig tillbaka, vi rycker framåt. Petrograds soldater, matrosar och arbetare har visat, att de både vill och kan med vapen i hand befordra arbetardemokratins vilja och befästa dess makt. Bourgeoisien sökte att isolera revolutionsarmén. Kerenski ville med kosackernas hjälp krossa den. Både det ena och det andra led ett ömkligt fiasko.

Den stora tanken på arbetar- och bondedemokratins diktatur har fogat arméns leder tillsammans och stärkt deras vilja. Hela landet måste från och med i dag vara övertygad om att sovjetregeringen icke är någon övergående företeelse, utan det oförgängliga uttrycket för arbetarnas, soldaternas och böndernas herravälde. Kerenskis besegrande betyder godsägarnas, bourgeoisiens och Korniloff-anhängarnas nederlag. Genom segern bekräftas folkets rätt till ett liv i fred och frihet, till bröd och makt. Trupperna vid Pulkovo beseglade genom sitt tappra angrepp arbetar- och bonderevolutionens öde. Nu ges det ingen återväg till det förflutna. Ännu förestår oss strider, vi måste övervinna hinder och bringa offer. Men vägen är banad, och segern säkrad.

Det revolutionära Ryssland och sovjetregeringen kan med rätta vara stolta över sina Pulkovotruupper under överste Waldens befäl. Evigt minne över de fallna! Beröm och ära över revolutionens kämpar, soldaterna och de folktrogna officerarna! Leve Rysslands revolutionära, socialistiska folkregering!

På folkkommissariernas råds vägnar:

31 oktober 1917. L. Trotski.

Den tyska regeringen reagerade sålunda på detta sätt inför oktoberhändelserna. Av fruktan för att dessa kunde framkalla en jäsning till och med i Tyskland undertrycktes detta meddelande. I Österrike-Ungern återgavs en del av vårt telegram och såvitt vi känner till blev det för hela Europa källan till budskapen om att Kerenskis olycksaliga försök att åter rycka till sig makten, fått en sorglig ändalykt. Det började sjuda bland Krasnoffs kosacker. De lät sända patruller till Petrograd, ja, till och med officiella delegerade till Smolni... Där kunde de övertyga sig om att i huvudstaden härskade fullständig ordning, och att denna ordning understöddes av garnisonen, som till sista man stod för sovjetregeringens sak. Demoraliseringen bland kosackerna tog en allt skarpare vändning, när de fick klart för sig hela vanvettigheten i företaget, att med en kavalleristyrka om något över 1,000 man inta Petrograd – ty den i utsikt ställda förstärkningen från fronten uteblev totalt ...

Krasnoffs trupper drog sig tillbaka till Gatsjina. Då vi nästa dag begav oss dit, var Krasnoffs stab egentligen redan tagen tillfånga av sina egna kosacker. Vår Gatsjina-garnison besatte alla viktigare punkter. Kosackerna däremot, även om de icke avväpnats, var på grund av sin sinnesstämning absolut oförmögna att bereda motstånd. De önskade blott en ting: att man skulle låta dem så fort som möjligt draga till sin hemort i Donområdet, eller åtminstone till fronten.

Palatset i Gatsjina erbjöd ett sällsamt skådespel. Vid alla ingångar stod förstärkta vaktposter, vid inkörporten artilleri och pansarbilar. I palatsets med värdefulla målningar smyckade rum hade matrosar, soldater och rödgardister slagit sig ner. På borden av dyrbart material låg soldaternas klädespersedlar, tobakspipor och tomma sardinburkar. I ett av rummen befann sig general Krasnoffs stab. På golvet låg madrasser, mössor och mantlar om vartannat. Den revolutionära militärkommitténs representant, som ledsagade oss, inträdde i stabens ruin, stötte med då sin gevärskolv i golvet, stödde sig mot geväret och anmälde: ”General Krasnoff, ni och er stab är häktade av sovjetregeringen.” Vid båda dörrarna ställde sig genast beväpnade rödgardister. Kerenski var icke tillstädes. Han hade flytt igen, såsom en gång tidigare från Vinterpalatset. Om denna flykts detaljer berättar Krasnoff i det skriftliga uttalande, som han avgav den 1 november. Vi citerar detta intressanta dokument utan att utelämna någonting:

”Den första november 1917, kl. 7 em.

Omkring klockan 3 e. m. i dag lät arméns överbefälhavare (Kerenski) kalla mig till sig. Han var mycket upprörd och nervös.

— General, sade han, ni har förrått mig... Era kosacker där säger öppet och bestämt, att de ämnar häkta mig och utlämna mig till matroserna.

— Jäväl, svarade jag, man talar därom, och jag vet, att ni ingenstädes kommer att finna deltagande.

— Men officerarna, hyser även de samma mening?

— Ja, särskilt officerarna är missnöjda med er.

— Vad skall jag göra? Jag måste alltså taga mitt liv.

— Är ni en hedersman, så beger ni er genast till Petrograd under vit flagg, och anmäler er inför revolutionära kommittén, med vilken ni som regeringens främste man förklarar er vilja underhandla.

— Ja, jag vill göra det, general.

— Jag skall ge er en eskort och skall anhålla om att en matros också ledsagar er.

— Nej, under inga villkor någon matros. Vet ni, att Dybenko är här?

— Jag vet icke vem Dybenko är.

— Han är min fiende.

— Nåväl, vad står att göra! När ni gett er in i ett högt spel, så bör ni också vart redo att ta konsekvenserna.

— Ja, men jag vill ge mig i väg under natten.

— Varför? Det vore flykt. Far ni helt lugnt och öppet, så att alla ser, att ni icke flyr undan.

— Jäväl. Men giv mig en säker eskort ...

— Naturligtvis.

Jag gick, lät kalla på kosacken från tionde donska kosackregementet, Russkoff, och befallde honom, att utvälja tio kosacker för överbefälhavarens bevakning.

En och en halv timme senare anmälde kosackerna, att Kerenski var försvunnen. Han hade flytt. Jag lät slå allarm och gav befallning, att han skulle uppsökas. Jag antar att han icke lämnat Gatsjina, utan håller sig dold någonstädes här.

III. kårens kommandant: Generalmajor Krasnoff.”

Härmed var detta tilltag utspelat.

Våra motståndare gav likväl icke tappt, och vägrade att erkänna, att frågan om regeringen funnit sin lösning. De fortfor att knyta sina förhoppningar till fronten. En massa ledare för de förra sovjetpartierna – Tjernoff, Tseretelli, Awxentjeff, Gotz och andra – begav sig till fronten, inledde förhandlingar med de gamla armékommittéerna, församlades i högkvarteret hos Duhonin, övertalade honom till motstånd och försökte till och med, enligt tidningsmeddelanden, att bilda en ny ministär i högkvarteret. Resultatet blev noll. De gamla armékommittéerna hade förlorat all betydelse. Vid fronten pågick ett intensivt arbete för att inkalla konferenser och kongresser med uppgift att föranstalta nyval till alla frontorganisationer. Vid dessa nyval hembar sovjetregeringen segern överallt.

Från Gatsjina drog våra trupper vidare per järnväg i riktning mot Luga och Pskoff. Där mötte ännu några tåg med trupper och kosacker, som uppbådats av Kerenski eller av enskilda generaler. Med en av dessa avdelningar kom det till väpnad sammandrabbning. Men de flesta soldater, som skickats från fronten mot Petrograd, förklarade vid första sammanträffande med representant för sovjettrupperna, att de blivit bedragna, och att de icke ville resa ens ett finger mot arbetar- och soldatregeringen.

Inre slitningar.

Kampen om makten bredde ut sig över hela landet. I Moskva fick den ett synnerligen långvarigt och blodigt förlopp. Icke minst berodde detta på att ledarna av upproret i början visade en långtifrån tillräckligt aggressiv beslutsamhet. I medborgarkrig gäller ännu mer än i andra krig, att segern helt enkelt vinnes genom en beslutsam och följdriktig offensiv. Tveka – får man icke; att förhandla – är farligt; att stanna avvaktande på ett ställe – är fördärligt. Det gäller ju att operera med folkmassor, som aldrig hållit makten i sina händer, som städse befunnit sig under en annan klass' ok, och vars politiska självmedvetande därför mestadels lätt försvinner. Varje tvekan i revolutionens ledande centrum väcker genast split inom massorna. Endast genom att det revolutionära partiet fast och säkert går mot sitt mål, kan det bistå arbetarklassen i att övervinna dennas genom århundraden inpräntade slaviska instinkt, och leder så arbetarmassorna till seger. Och blott genom en resolut offensiv kan segern vinnas med minsta kraftförbrukning och offer.

Men svårigheten ligger just däri, att nå upp till en avgörande och bestämd taktik. Massornas osäkerhet och okunskap om sina egna krafter och deras brist på administrativ erfarenhet kommer jämväl till uttryck hos ledarna, som dessutom för sin del befinner sig under trycket av hela den borgerliga, offentliga meningen.

Blotta tanken på en eventuell arbetardiktatur möttes av den liberala bourgeoisien med hat och raseri. I alla de otaliga organ, som stod till dess förfogande, gav den uttryck åt dessa sina känslor. Den liberala bourgeoisien följdes trofast av intelligensen, som med all sin radikalism i ord, och trots sin socialistiskt färgade världsåskådning i sitt djupaste inre är helt och fullt genompyrd av slavisk beundran för bourgeoisien och dess regeringskonst. Hela den ”socialistiska” intelligensen gled mot höger och betraktade sovjetregeringen, som växte sig allt starkare, såsom början till slutet. Bakom ”de fria yrkenas” representanter drog sig ämbetsmännen och den administrativt-tekniska personalen, alla dessa element, som såväl andligen som materiellt lever på smulorna från bourgeoisiens bord. Dessa lägers opposition var mest av passiv karaktär – i synnerhet efter det fänriksupploppet kuvats; men såsom desto oövervinneligare kunde denna opposition presentera sig själv. Vid varje vårt minsta steg nekades oss medverkan. Antingen trädde tjänstemännen ut från ministerierna, eller också satt de kvar och vägrade att arbeta. Icke heller överlämnade de sin syssla eller penningmedlen åt andra. Vid telefoncentralen nekade man att tillkoppla våra samtal. På telegrafstationerna blev våra telegram antingen stympade, eller oexpedierade. Vi kunde uppdriva varken översättare, stenografer eller ens kopister. Allt detta måste naturligtvis alstra en atmosfär, i vilken enskilda element inom ledningen av vårt eget parti började förtvivla, huruvida det under bördan av en sådan opposition från det borgerliga samhällets sida, överhuvudtaget skulle lyckas för de arbetande massorna att sätta regeringsmaskineriet i gång och behålla makten. Här och var hördes stämmor, som manade till enighet. Enighet med vem? Med den liberala bourgeoisien? Men erfarenheten hade visat, att en, koalition med den drivit revolutionen in i en fruktansvärd försumpning. Upproret av den 25 oktober tedde sig som en akt av självförsvar från folkmassornas sida efter en tid av vanmakt och förräderi under koalitionsregeringen. Återstod således en koalition inom ramarna av den så kallade revolutionära demokratin, det vill säga mellan alla sovjetpartier. En sådan koalition hade vi egentligen från början föreslagit, redan vid den andra allryska sovjetkongressens möte den 25 oktober. Kerenskis regering var störtad – och vi erbjöd sovjetkongressen att taga regeringsmakten i sina händer. Men partierna till höger vandrade ut och låste dörrarna efter sig. Det var också det bästa de kunde ha gjort. De bildade en försvinnande del av kongressen. Bakom dem stod inga massor mer, och de skikt, som av tröghet ännu understödde dem, gick mer och mer över till vår sida. En koalition med högersocialrevolutionärerna och mensjevikerna hade icke kunnat vidga basen för sovjetregeringen, men däremot hade denna koalition infört i regeringen element, som genomgående bar på politisk skepsis och var anfrätta av underdånig tjänstaktighet gentemot den liberala bourgeoisien. Den nya regeringens hela kraft bestod i dess radikala program och dess bestämda aktion. Att sluta förbund med Tjernoffs och Tseretellis grupper hade varit detsamma som att binda den nya regeringen till händer och fötter, att beröva den dess rörelsefrihet och därigenom på kortaste tid undergräva det förtroende, som arbetarmassorna skänkte den.

Våra närmaste grannar till höger var de s. k. ”vänster-socialrevolutionärerna”. Dessa var i det stora hela redo att understöda oss; samtidigt strävade de dock att skapa en socialistisk koalitionsregering. Järnvägsförbundets ledning (den s. k. Viksjel), post-, och telegraftjänstemännens centralkommitté, statsverkens ämbetsmannaförbund – alla dessa organisationer stod oss emot. Till och med bland de främsta inom vårt parti gjorde sig röster förnimbara, som manade till enighet. Men på vilken basis? Alla de ovannämnda institutionerna från den föregående epoken hade överlevat sig själv. Det stod ungefär i samma förhållande till hela den undre personalen, som de gamla armékommittéerna till soldatmassorna i vallgravarna.

Historien hade rivit en stor rämna mellan ”högre” och ”lägre”. Alla principlösa kombinationer av dessa av revolutionen förbrukade ledare från i går var dömda att lida ett oundvikligt fiasko. Det gällde således att fast och bestämt stöda sig på de lägre lagren, för att med deras hjälp övervinna även de högre lagrens sabotage och aristokratiska pretentioner. Alla utsiktslösa försök att åstadkomma enighet överlämnade vi åt vänstersocialrevolutionärerna. Vår politik bestod däremot i att ställa de arbetande lägre lagren i opposition mot varje representationsorganisation, som understödde Kerenskis regim. Denna oförsonliga politik väckte splittring bland våra egna ledare och fick nära nog en klyvning av partiet till stånd. Inom centrala exekutivkommittén protesterade vänstersocialrevolutionärerna mot den nya regeringens skarpa åtgärder och betonade nödvändigheten av att kompromissa. De fick medhåll av vissa bolsjeviker. Tre folkkommisariater lade ner sina mandat och utträdde ur regeringen. Några andra partimedlemmar förklarade sig i princip vara solidariska med dem. Det gjorde ett oerhört intryck på de intellektuella och borgerliga kretsarna; om bolsjevikerna icke besegrats av fänrikarna och Krasnoffs kosacker, så var det nu uppenbart att sovjetregeringen måste gå under på grund av sin egen omöjlighet. Men massorna hade inget märkt av denna splittring. Enhälligt understödde de folkkommisariaternas sovjet, icke blott, mot de kontrarevolutionära sammansvurna och sabotörerna, utan även mot alla förmedlare och skeptiker.

Konstituanten.

Då de härskande, sovjetpartierna efter det korniloffska äventyret ville gentemot den kontrarevolutionära bourgeoisien gottgöra sin oförsiktighet, fordrade de ett skyndsamt sammanträde av den konstituerande församlingen. Kerenski tvingades härvid att göra vissa medgivanden åt sovjets, ty dessa hade ju räddat honom ur förbundsbrodern Korniloffs alltför innerliga omfamning. Det fastställdes, att den konstituerande församlingen skulle sammankallas i slutet av november. Men förhållandena gestaltade sig så, att man inga garantier hade för att konstituanten i själva verket komme att sammankallas. Vid fronten pågick en djupgående upplösningsprocess, deserteringarna tilltog dag för dag, soldatmassorna hotade regementsvis och kårvis att lämna skyttegravarna och draga hemåt förhärjande allt på sin väg. Expropriationen av jord och gods försiggick på landsbygden med elementär kraft. Några områden hade förklarats i krigstillstånd. Tyskarna fortsatte sin offensiv. Riga var redan intaget och Petrograd hotat. Bourgeoisins högra flygel dolde icke sin skadeglädje över att den revolutionära huvudstaden befann sig i fara. Man utrymde regeringsverken i Petrograd, och Kerenskis regering gjorde anstalter att flytta över till Moskva. Allt detta ställde konstituantens öde i osäker dager, dess sammanträde blev icke blott problematiskt, utan tämligen osannolikt. Sett från denna synpunkt betydde oktoberrevolutionen icke blott revolutionens räddning, utan ock konstituantens. Och när vi sade, att ingången till den konstituerande församlingen icke gick genom Tseretellis förparlament, utan via sovjets övertagande av makten, var vi fullkomligt uppriktiga.

Men det ändlösa uppskovet med konstituantens sammankallande hade icke gått denna spårlöst förbi. Förberedd under revolutionens första dagar kom den först efter en åtta till nio månaders lång och förbittrad kamp mellan klasser och partier till världen. Den kom för sent för att mera kunna uppbära en produktiv roll. Dess inre otillräcklighet bestämdes av ett faktum, vilket vid första påseendet kunde tyckas nog så obetydligt, men på längden skulle fått en nog så stor betydelse för konstituantens eget öde.

Under revolutionens första fas var det numeriskt mest betydande partiet socialrevolutionärernas. Vi har redan uttalat oss om dettas formlöshet och brokiga sociala sammansättning. Revolutionen ledde ovillkorligen till en inre sammankoppling av alla de element inom socialrevolutionärernas läger, som trädde in under Narodnikis baner. Allt mer och mer

avskiljde sig den vänstra flygeln, som ledde en del av arbetarna och de fattigare böndernas väldiga massor. Denna flygel råkade i oförsonlig opposition mot de småborgerliga medelklasserna inom socialrevolutionärernas parti. Den oundvikliga splittringen fördröjdes allenast genom partiorganisationens tröghet och av partitraditionerna. Det proportionella valsystemet beror, som bekant, helt och hållet av partilistorna. Då dessa listor uppgjordes två till tre månader före oktoberrevolutionen, och sedan dess icke underkastats revidering, så figurerade vänster- och högersocialrevolutionärer i broderlig omväxling under samma parti-benämning. På detta sätt hade vid tiden för oktoberomvälvningen, det vill säga i en tid, då högersocialrevolutionärerna lät häkta vänstermännen inom partiet, och vänstern anslöt sig till bolsjevikerna för att stöta socialrevolutionären Kerenski – i denna tid hade de gamla listorna ännu ägt full giltighet, och bondemassorna varit tvungna att vid valen till konstituanten rösta enligt listor, som i främsta rummet bar Kerenskis namn åtföljt av namn på vänstersocialrevolutionärer, som tagit del i sammansvärjningen mot Kerenski.

Om de månader, som föregick oktoberresningen, kännetecknats av att massorna orienterat sig i vänsterriktning, och således arbetare, soldater och -bönder strömmat till bolsjevikerna, så vann denna nyorientering sitt uttryck inom det socialrevolutionära partiet genom att dettas vänstra flygel vann i styrka på den högras bekostnad. Men allt fort dominerade på partilistorna inom socialrevolutionära partiet till tre fjärdedelar högernamn – blotta namn, som under tiden för koalitionen med den liberala bourgeoisien fullständigt givit sin revolutionära prestige till spillo.

Härtill kom ännu en omständighet, att valen ägde rum under första veckorna strax efter oktoberomvälvningen. Underrättelsen om den förändring, som inträtt, utbreddes förhållandevis långsamt, i koncentrisk kretsar, utgående från huvudstaden till landsorten, och från städerna ut till byarna. Bondemassorna på flera orter hade föga reda på, vad som faktiskt försiggick i Moskva och Petrograd. De röstade för ”jord och frihet”, och för sina representanter i jordkommittéerna, som mestadels stod under ”narodnikis” ledning, men därigenom gav de sina röster åt Kerenski och Avxentjeff, som låtit upplösa dessa agrarkommittéer och häkta dess medlemmar. Som slutresultat stod den sannolika och behagliga politiska paradoxen, att den ena av de två partier, som lät upplösa konstituanten, nämligen vänstersocialrevolutionärerna – på grund av de gemensamma listorna – hade passerat sida vid sida med det parti, som skulle gett konstituanten dess majoritet. Detta förhållande ger faktiskt en tydlig föreställning om, i vilken grad konstituanten blivit efter i utvecklingen. Både den politiska kampen hade rasat den förbi, liksom partiernas grupperingar redan var andra än dess. Återstår blott att diskutera frågans principiella sida.

Demokratins principer och proletarietets diktatur.

Såsom marxister har vi aldrig legat i stoftet inför den formella demokratin. De demokratiska institutionerna icke blott skjuter klasskampen åt sidan i samhället, utan de ger ett högst ofullkomligt uttryck åt klassintressena. För de ägande klasserna står alltjämt otaliga medel till förfogande, varigenom de kan förfalska de arbetande folkmassornas vilja, länka den in på andra banor och utöva våld på den. Ännu ofullkomligare arbetar demokratins institutioner som uttryck för klasskampen under de betingelser, som framskapas av en revolution. Marx betecknade revolutionen såsom ett ”historiens lokomotiv”. Tack vare öppen och direkt kamp om regeringsmakten samlar de arbetande massorna på kortaste tid en mängd politiska erfarenheter och höjer sig i utveckling hastigt från en nivå till en högre. De demokratiska inrättningarnas tungrodda mekanism kan desto mindre hålla jämna steg med denna utveckling, ju större ett land är och ju ofullkomligare dess tekniska apparat.

Högersocialrevolutionärerna erhöill majoritet i konstituerande församlingen. Enligt parlamentarismens mekanik hade de bort överta regeringen. Men högersocialrevolutionärerna hade redan hela tiden före oktoberomstörtningen haft möjlighet att utöva regeringsmakten. Likväl undandrog sig detta parti regeringen och avträdde lejonparten däri till den liberala bourgeoisien. Till följd härav förlorade det sista återstoden av sin kredit hos folkets revolutionäraste lager. Detta skedde just i samma ögonblick, konstituantens numeriska sammansättning hade formellt förpliktat dem att bilda regering. Arbetarklassen och vid dess sida det röda gardet var djupt fientligt sinnat mot högersocialrevolutionärernas parti. Arméns övervägande flertal understödde bolsjevikerna. Landsortens revolutionära element delade sina sympatier mellan vänstersocialrevolutionärerna och bolsjevikerna. Matroserna, som spelat en så betydande roll under revolutionen, följde nästan uteslutande vårt parti. Högersocialrevolutionärerna var tvungna att utgå till och med ur de sovjets, som i oktober – således redan före konstituantens inkallande – ryckt makten till sig. Varpå skulle då ett ministerium ha stött sig, som bildats av den konstituerande församlingens majoritet? Bakom detsamma hade stått endast lantbefolkningens spetsar, de intellektuella och ämbetsmännen. Från höger hade de väl för en tid kunnat räkna på bourgeoisiens medhåll. Men en dylik regering hade stått alldeles utan möjligheter att utöva regeringsmakten. I det politiska livets koncentrationspunkt, Petrograd, hade denna regering från sitt första steg stött mot oöverstigligen hinder. Om under slika förhållanden sovjets underkastat sig de demokratiska institutionernas formella logik och överlåtut regeringen åt Kerenskis och Tjernoffs parti, så hade denna regering, redan tidigare komprometterad och dessutom maktlös, snarast åstadkommit en långvarig förvirring inom landets liv, för att sedan inom några veckor störtas genom ett nytt uppror. Sovjets beslöt att reducera följderna av ett slikt historiskt försenat experiment så vitt möjligt, och de upplöste den konstituerande församlingen samma dag denna sammanträdde.

Detta gav anledning till de skarpaste anklagelser mot vårt parti. Konstituantens upplösning verkade otvivelaktigt synnerligen oförmånligt inom västeuropas ledande socialistiska partikretsar. Där såg man i denna politiskt oundvikliga och nödvändiga åtgärd en partiintrig, ett slags tyranni. I en räckta uppsatser tog Kautsky med det honom ägnade pedanteriet upp till diskussion växelverkan mellan proletariatets socialistiskt-revolutionära uppgifter ock den politiska demokratin regim. Han bevisade, att det slutligen dock alltid är till nytta för den arbetande klassen att hålla fast vid den demokratiska byggnadens grundvalar. I stort sett är detta naturligtvis alldeles riktigt. Men Kautsky degraderar denna historiska sanning till en professorsbanalitet. Om det till sist ock är fördelaktigt för proletariatet, att hålla sin klasskamp, ja, sin diktatur inom ramarna för demokratin, så betyder detta långtifrån, att proletariatets historia alltid skulle möjliggöra eller ens tillåta någonting dylikt. Den marxistiska teorin innebär ingalunda, att historien alltid skapar sådana betingelser, som för proletariatet är fördelaktigast. Numera är det omöjligt att säga, vilket förlopp revolutionen tagit, om den konstituerande församlingen sammankallats under dess andra eller tredje månad. Det är högst sannolikt, att de då dominerande socialrevolutionärerna och mensjevikerna hade låtit sina partier kompromettera sig och konstituanten, både hos de aktivare lagren, som understödde sovjets, liksom även hos de mer efterblivna demokratiska massorna, vilka föreställt sig, att deras förhoppningar icke borde anknytas till sovjets, utan till konstituanten. Under sådana förhållanden hade upplösningen av konstituanten kunnat leda till nyval, som gett majoritet åt den vänstra flygeln. Men utvecklingen tog en annan riktning. Valen till konstituanten ägde rum i revolutionens nionde månad. Då hade klasskampen redan tillspetsats så att den genom ett våldsamt utbrott inifrån utåt sprängt de formella skrankorna för demokratin.

Proletariatet hade armén och de fattigare bönderna bakom sig. Dessa klasser befann sig i en öppen och bister kamp mot högersocialrevolutionärerna. Men den svårhanterliga mekaniken för de demokratiska valen gav åt detta parti – såsom speglade revolutionen före oktober --

majoritet inom konstituanten. Så uppkom denna motsats, som icke kunde finna sin lösning inom ramarna för den formala demokratin. Endast politiska pedanter, som icke gör sig räkenskap över klassmotsättningarnas revolutionära logik, kan inför denna efteroktober situation komma med banala påståenden om fördelen och nyttan för proletariatet av att hävda demokratin på bekostnad av klasskampen.

Historien ställde frågan vida mer konkret och skarpt utformad. Den konstituerande församlingen måste enligt sammansättningen av dess majoritet överlåta regeringens bildande till en Tjernoffs, en Kerenskis, en Tseretellis partigrupp. Men kunde denna grupp leda revolutionen? Hade den säkert eller helst något fotfäste hos den klass, som utgjorde revolutionens ryggrad? Nej, Revolutionens verkliga klassinnehåll hade utan prut huggit sönder sitt eget demokratiska skal. Och endast därigenom beseglades konstituantens öde. Dess upplösning visade sig vara den enda möjliga lösningen, en kirurgisk lösning visserligen, men den enda utvägen ur alla de motsägelser, som skapats, icke av oss, utan av hela det föregående händelseförloppet.

Brest-Litowsk.

Under ett historiskt, nattligt sammanträde antog den andra allryska sovjetkongressen dekretet om freden. Först vid denna tid befäste sig sovjetregeringens makt i landets viktigaste delar. Men antalet av dem, som i utlandet trodde på dess makt, var försvinnande litet. Vid sammanträdet antogs dekretet enhälligt, men detta ansågs av de flesta som enbart en politisk demonstration. Förmedlarna skrånade i alla gathörn, att praktiska resultat icke var att vänta av vår revolution, ty å ena sidan komme icke de tyska imperialisterna att erkänna oss och således icke heller att underhandla med oss, å andra sidan komme ententen att förklara oss krig, emedan vi öppnat underhandlingar om separatfred. I dessa profetiors tecken tog vi de första stegen mot en allmän demokratisk fred. Den 26 oktober (8 november) antogs dekretet, när Kerenski och Krasnoff stod utanför Petrograds portar. Redan den 7 (20) november vände vi oss radiotelegrafiskt till våra förbundna, liksom till våra motståndare med förslag om allmänt fredsslut. Som svar därpå vände sig ententens regeringar via sina militära agenter till den dåvarande högsta befälhavaren, general Duhonin, med förklaring att alla vidare steg nå vägen mot separatfred skulle draga de svåraste följderna med sig. Vi svarade på denna protest av den 11 (24) november med vårt "Upprop till alla arbetare, soldater och bönder." I detta upprop förklarade vi, att vi under inga omständigheter skulle tillåta vår armé att offra sitt blod för den utländska bourgeoisie's skull. Vi avvisade de västeuropeiska imperialisternas hotelser och åtog oss ansvaret för fredspolitikerna inför den internationella arbetarklassen. Men främst publicerade vi, i överensstämmelse med våra principiellt avgivna löften, de hemliga fördragen och förklarade, att vi fördömde allt, som stod i strid med folkmassornas i alla länder intressen.

De kapitalistiska regeringarna försökte att utspela våra avslöjningar som vapen mot varandra, men folkmassorna har förstått vårt handlingssätt och gillat det. Icke en enda social-patriotisk tidning djärvdes, så vitt oss är bekant, protestera mot det faktum att arbetar- och bonde-regeringen i grund växlade de diplomatiska metoderna, och att vi helt avstod från alla de tidigare nedrigheterna och ohederliga manipulationerna. Vår diplomati ställde som sitt mål att upplysa folkmassorna, att öppna deras ögon för regeringarnas politiska karaktär och samman-smida folken i gemensam kamp och hat mot den borgerligt-kapitalistiska ordningen. Den tyska borgerliga pressen förebrådde oss för att "förhala" fredsunderhandlingarna, men alla folk följde med girig uppmärksamhet dialogen i Brest-Litowsk; – och därigenom befordrades fredssaken genom de 2 1/2 månad långa fredsunderhandlingarna på ett sätt, som de ärliga bland våra motståndare måste ge oss erkännande för. För första gången ställdes fredsfrågan här på en plattform, som icke mera kunde, varken genom förskjutningar eller intriger smusslas undan bakom kulisserna. Den 22 november (5 december) undertecknade vi överenskommelsen om inställandet av alla krigsoperationer längs hela fronten från Östersjön till Svarta havet.

Ännu en gång vände vi oss till ententen med uppmaning att ansluta sig till oss och gemensamt med oss föra fredsunderhandlingarna. Inget svar gavs, om ock ententen denna gång avstod från att överösa oss med hotelser. Fredsunderhandlingarna öppnades den 9 (22) december, en och en halv månad efter antagandet av fredsdekretet. Helt och hållet gripna ur luften är alla de beskyllningar, som den korrumperade socialförrädiska pressen utkastade mot oss, att vi icke skulle ha satt oss i förbindelse med ententen. Under en och en halv månads tid underrättade vi ententen om varje vår åtgärd och besvor den oupphörligt att delta i fredsunderhandlingarna. Inför Frankrikes, Italiens, Englands folk är vårt samvete rent... Vi har gjort allt, vad i vår förmåga stod, för att förmå alla de krigförande länderna att delta i fredsunderhandlingarna. Skulden för att vi tvangs att börja underhandla om separatfred är således icke vår – den drabbar helt det imperialistiska Västeuropa, liksom de ryska partier, som under hela tiden förespårde den ryska arbetar- och bonderegeringens snara död och bönföll ententen att icke taga vårt fredsinitiativ på allvar.

Men i alla fall – den 9 december öppnades fredsunderhandlingarna. Vår delegation avgav en principiell förklaring, som drog upp grundlinjerna för en allmän demokratisk fred i noga överensstämmelse med dekretet av den 28 oktober (8 november). Motparten anhöll om sammanträdet avbrytande. Återupptagandet av förhandlingarna uppsköts gång på gång på Kühlmanns förslag. Det var tydligt att det beredde fyrmakternas delegation stora svårigheter att formulera svar på vår förklaring., Den 25 december (7 januari 1918) avgavs detta svar. Centralmakternas diplomater anslöt sig till den demokratiska formeln för en fred utan annexioner och kontributioner på grundvalen av folkens självbestämmanderätt. För oss stod det fullkomligt klart att detta var rena hyckleriet. Men vi hade inte ens väntat detta hyckleri från deras sida, ty som en fransk författare säger: hyckleriet är den tribut, som dygden avtvingar lasten. Enbart den omständigheten, att den tyska imperialismen ansåg det nödvändigt att skatta denna tribut åt demokratins principer, bestyrkte vår uppfattning, att läget inom Tyskland var tämligen allvarligt... Men om vi ock i allmänhet gjorde oss inga illusioner beträffande herrar Kühlmanns och Czernins demokrati – därtill känner vi de regerande klasserna i Tyskland alltför väl – så måste vi dock medge, att vi ansåg det omöjligt att skillnaden mellan den formel, som Kühlmann den 25 december behagat plagiera av den ryska revolutionen, och de faktiska fredsvillkoren skulle vara så avgrundsdjup. Dessa villkor presenterades av den tyska imperialismen med en skamlöshet, som vi i varje fall icke tidigare kunnat tänka oss.

På Rysslands arbetare gjorde Kühlmanns första svar ett oerhört intryck. Det uttyddes som ett resultat av de ledande klassernas inom centralblocket ängslan inför arbetarmassornas i Tyskland missnöje och tilltagande otålighet. Den 28 december ägde en kolossal arbetar- och soldatdemonstration rum i Petrograd för att fira den demokratiska freden. Men följande morgon återvände vår delegation från Brest-Litowsk och förde med sig dessa våldsfordringar, som herr von Kühlmann i centralmakternas namn och för att illustrera sin ”demokratiska” formel tillställt oss.

Vid första ögonkastet kan det synas obegripligt, att den tyska diplomatin alls uppställde sin demokratiska formel, då den ju ändå två, tre dagar senare öppet lade sin vargahunger i dagen. Det teoretiska meningsutbytet, som – mest på Kühlmanns eget initiativ – rörde sig om demokratins principer, var minst sagt vågat. Att centralmakternas diplomati inte hade många lagrar att skörda på detta område, det måste ha varit densamma klart redan på förhand. Men hemligheten i Kühlmanns hela diplomati låg däri, att denne herre var uppriktigt övertygad om, att vi gärna vore beredda att å vår sida spela fyrhändigt med honom. Därvid kalkylerade han ungefär så: Ryssland måste nödvändigt ha fred. Bolsjevikerna har nått makten, tack vare sin kamp för freden. Bolsjevikerna vill hålla sig kvar vid makten. Detta är dem möjligt blott om de sluter fred. Visserligen är de bundna av ett bestämt demokratiskt fredsprogram. Men vartill

skulle världens diplomater tjäna, om icke för att göra svart till vitt! Vi tyskar skall göra situationen lättare för bolsjevikerna, genom att täcka våra plundringar med dekorativa formler. Den bolsjevistiska diplomatin har full orsak att icke närmare rota i sakernas politiska karaktär, eller rättare, att icke inför hela världen avslöja de lockande formlernas innehåll... Med andra ord, Kühlmann hoppades på en stillatigande underkastelse från vår sida. Han skulle återbörda oss våra sköna formler, vi skulle utan protest tillåta honom att införliva nya provinser och folk med Tyskland. Inför Tysklands arbetare skulle på så sätt den våldsamma annekteringen erhållit den ryska revolutionens sanktion. Men då vi under debattens gång klart visade, att det för oss icke gällde tomma ord eller att dekorativt utsmycka ett bedrägligt schackrande med folk och land, utan att vi tvärtom utan prut hävdade demokratiska mellanfolkliga principer – då fattade Kühlmann detta såsom ett i ont uppsåt förövat anslag mot hans idé om den tysta överenskommelsen. Ingenting i världen kunde förmå honom att taga tillbaka formeln av den 25 december, och i full förtröstan på sin byråkratiskt-juristiska logik ansträngde han sig, att inför hela världen visa, att vitt inte på minsta sätt skilde sig från svart, och att blott vårt onda uppsåt tvingade oss att nagla fast en dylik skillnad. – Greve Czernin, Österrike-Ungerns representant spelade under dessa förhandlingar en roll, som ingen mänska kunde kalla imponerande eller värdig. Oskickligt uppbar han sekundantens roll, och i kritiska ögonblick åtog han sig på Kühlmans instruktion att formulera de mest grova och cyniska uttalanden. General Hoffmann förläna underhandlingarna en uppfriskande omväxling. Utan nämnvärd sympati för Kühlmans diplomatiska förordningar stampade generalen takten till underhandlingarna med sin tämligen oborstade soldatstövel, kring vilken ofta komplicerade juridiska debatter utspann sig. Vi på vårt håll tvivlade inte att ögonblek på att just denna general Hoffmanns soldatstövel vore att betrakta som den allvarligaste realiteten vid dessa underhandlingar.

Herr Kühlmans stora trumf vid förhandlingarna var radan i Kief, som hade en delegation utsänd till Brest-Litowsk. Småborgarna, som kommit till makten i Ukraina, tyckte att kapitalistiska regeringarnas i Europa ”erkännande” av deras stat var av utslagsgivande betydelse. Först erbjöd sig radan att stå ententeimperialisterna till tjänst, och erhöll även något fickpengar av dem. Därefter sände de sina representanter till Brest-Litowsk, för att bakom ryggen på Rysslands nationer avhandla om erkännandet av sin statliga självständighet. Kieffdiplomat, som först nu beträdde vägen för ”internationell” existens, lade i dagen samma begränsade synvidd och samma moraliska nivå, som städse karaktäriserat Balkanhalvöns moskina politiker. Herrar Kühlmann och Czernin hyste naturligtvis inga illusioner beträffande dessa nya förhandlares utsikter att kunna hålla sig flytande. Men de kalkylerade med rätta att spelet genom Kieffdelegationens deltagande blev mera invecklat – och ingalunda till deras nackdel.

Vid sitt första uppträdande i Brest-Litowsk hade Kieffdelegationen betecknat Ukraina som en del av den vardande ryska federativa republiken. Detta beredde naturligtvis svårigheter för centralmakternas diplomater, som såg sin huvuduppgift i att göra Ryssland till ett nytt Balkan. Vid sitt andra uppträdande förklarade radans delegerade, efter den österrikisk-tyska diplomatins diktamen, att Ukraina numera avböjde att ingå i den ryska federationen och betraktade sig som en fullt oavhängig republik.

För att ge läsarna möjlighet att klart och åskådligt lägga sig in i den situation, som i fredsunderhandlingarnas sista ögonblick konfronterade sovjetregeringen, anser jag det ändamålsenligast att i huvuddrag återge det tal, som författaren till dessa rader i sin egenskap av folkkommissarie för utrikes angelägenheter höll den 14 (27) februari 1918 vid centrala exekutivkommitténs sammanträde.

Inför våldet.

Kamrater! Rysslands sovjetregering måste icke allenast driva nybyggararbete, utan också avsluta gamla räkningar samt i viss – och synnerligen hög – grad likvidera den gamla regimens skuldkonto. Härtill kommer ännu krigsskulder, som staplats höga av det tre och ett halvt år långa kriget. Detta var en mätare på de krigförande ländernas ekonomiska kraft. Rysslands öde under ett långvarigt krig var givet på förhand, ty ett fattigt och efterblivet land kan ej prestera den nödiga uthålligheten. Den slutgiltigt avgörande faktorn, efter det krigsapparaterna börjat sitt verk, utgöres av varje lands egna förmåga att anpassa sin industri till krigsbehoven, att på kortaste tid ändra om den och i stigande mån ersätta de förintelseverktyg, som under loppet av denna folkslaktning med starkaste snabbhet förbrukats. Varje, eller så gott som varje, land, ja, till och med det mest efterblivna, hade vid krigets början i sin ägo de mest förfullkomnade förintelseredskap, det vill säga det kunde erhålla dem utifrån. Så var förhållandet också i Ryssland. Men kriget kräver oavbruten nyanskaffning, ty alltför hastigt förbrukar det sitt döda kapital. Krigsförmågan hos varje enskilt land, som dragits med in i världsslaktningens virvel, kan mätas med förmågan att självständigt under krigets gång producera kanoner, ammunition och andra förstörelseverktyg.

Om kriget på kortaste tid hade löst problemet om de olika medverkande krafternas inbördes förhållande, så hade Ryssland haft möjlighet att hävda den plats i skyttelinjen, som tillkommer segraren. Men kriget drog alltför långt ut på tiden. Detta berodde icke på någon tillfällighet. Enbart den omständigheten, att de sista femtio årens hela internationella politik gått ut på att skapa ett så kallat europeiskt ”jämviktsläge”, tydde därpå att de fientliga härkrafterna ungefär balanserade vågen. Ensamt denna omständighet måste – då man betänker de borgerliga nationernas makt och rikedom – förläna kriget en långvarig karaktär. Detta utmattade de svagare och i ekonomiskt avseende mindre utvecklade länderna.

Kraftigast i militärt avseende stod Tyskland, tack vare sin industriella styrka och det förhållandet, att här en modärn, ny och rationellt upprättad och driven industri samarbetade med en sedan länge föråldrad statsförfattning. Det framgick, att Frankrike med sin till stor del ännu småborgerliga hushållning blivit ofantligt efter Tyskland. Till och med ett så mäktigt kolonialrike som England visade sig till följd av sin konservativt lagda och av rutin behärskade industri vara Tyskland underlägset i det militära kraftprovet. Da historien ställde den ryska revolutionen inför frågan om fredsunderhandlingarna, betvivlade vi icke, att vi vid dessa underhandlingar skulle tvingas att solvera räkningarna för tre och ett halvt års krig – om icke det internationella proletariats revolutionära kraft skulle dra ett avgörande streck över dessa räkningar. Vi visste att vi i den tyska imperialismen hade en motståndare, som helt och fullt var genomträngd av medvetandet om sin kolossala kraft, vilken under detta krig så tydligt trätt i dagen.

Alla bourgeoisklickars spekulativa teorier om att vi hade varit oerhört starkare, ifall vi hade fört dessa underhandlingar gemensamt med våra förbundna, är i grund och botten felaktiga. För att kunna föra underhandlingarna vid vara förbundnas sida hade vi varit tvungna att ställa vårt hopp på en obestämd framtid och att fortsätta kriget. Men emedan landet var utpumpat och försvagat, var en krigsfortsättning mer än ett fredsslut ägnad att försvaga och utmatta Ryssland. Vi hade då stått inför eventualiteten att tvingas till att avsluta kriget under förhållanden, som varit ännu mer till vår ogunst. Till och med om det kommit därhän, att det läger, vari Ryssland till följd av tsarismens och bourgeoisins internationella relationer hamnat, och i vars spets Storbritannien står – att denna maktgrupp hade utgått som segrare ur kriget – en utgång som för tillfället ter sig mindre sannolik – så hade detta långtifrån dock varit liktydigt med vår seger. Ty genom krigets vidare gång hade Ryssland stått i ententens segerrika läger ännu mer utmattat och ödelagt, än vad det redan nu är. De bestämmande mästarna i denna maktgrupp – det vill säga England och Amerika – hade då gentemot vårt land tillåtit sig att

använda precis samma metoder, som de vilka Tyskland begagnade sig av under fredsförhandlingarna. Vid uppskattningen av imperialistiska länders politik vore det en vansinnigt enfaldig barnslighet, att låta leda sig av andra hänsyn än det nakna intressets och den grova maktens. Om vi alltså i detta nu som stat står försvagade gentemot världsimperialismen, så beror vår svaghet icke därpå, att vi slitit oss ut ur krigets eldring och därigenom friat oss från de internationella krigsförpliktelsernas Nessosmantel – nej, vår svaghet bottnar i tsarismens och de borgerliga klassernas politik, som vi bekämpat såsom revolutionärt parti, både före kriget och under detsamma.

Drag er till minnes, kamrater, under vilka omständigheter, vår delegation sist begav sig till Brest-Litowsk från ett av den tredje allryska sovjetkongressens sammanträden. Då avgav vi inför eder en berättelse över förhandlingarnas läge och över våra motståndares krav. Dessa krav härledde sig, som ni minnes, av maskerade, eller rättare halvmaskerade annexionsbegär, begär att annektera Litauen, Kurland, en del av Livland, Moonöarna, samt av en till hälften beslöjad kontribution, som vi då taxerade till sex eller åtta, ja till kanske tio miljarder rubel. Under ett uppehåll i förhandlingarna, ett uppehåll om cirka tio dagar, utvecklade sig i Österrike en väldig jäsning, och arbetarsträjker kom till utbrott. Dessa sträjker betecknade det första erkännandet av våra metoder att föra fredsunderhandlingarna, det första erkännandet, som mötte oss från centralmakternas proletariat inför de annexionistiska fordringar, som den tyska militarismen presenterat. Hur ynkelig ter sig icke mot denna bakgrund den borgerliga pressens påståenden, att vi behövt tvenne månaders konversation med Kühlmann, för att kunna övertyga oss om, att den tyska imperialismen framställde roffarfordringar. Det visste vi alltför väl redan på förhand. Men ”konversationen” med Kühlmann sökte vi använda som ett medel att stärka de krafter, som kämpade mot den tyska militarismen. Vi lovade icke uträta underverk härvidlag. Men vi hävdade, att den väg vi beträtt var den enda, som återstod för den revolutionära demokratin, om den ville säkerställa sin vidare utveckling.

Man kunde ju klaga över, att andra länders proletariat och i synnerhet centralmakternas alltför långsamt vandrar mot den öppna revolutionens väg – javäl? Dess utvecklingstempo måste betraktas såsom alltför långsamt – men trots detta ägde i Österrike en rörelse rum, som bredde ut sig över hela landet och som utgjorde ett omedelbart och direkt eko till förhandlingarna i Brest-Litowsk.

Då jag begav mig härifrån fälldes yttranden därom, att vi ingen orsak hade att betrakta denna sträjkbölja, som en makt, vilken kunde undanskölja militarismen i Österrike och Tyskland. Hade vi varit övertygade om någonting dylikt, skulle vi förvisso gärna ha avgivit det löfte, som vissa personer väntade av oss – nämligen, att vi under inga omständigheter komme att sluta separاتفred med Tyskland. Redan då sade jag, att vi icke kunde avge ett dylikt löfte – ty del skulle inneburi en förpliktelse att besegra den tyska militarismen. Men klaven till en sådan seger har vi icke. Och emedan vi för tillfället icke kunde ikläda oss förbindelsen att på kortaste tid förändra de internationella krafternas inbördes maktförhållande, avgav vi öppet och ärligt en förklaring, att en revolutionär regering under vissa omständigheter kunde se sig tvungen att anta en annexionsfred. Vår regerings undergång skulle ha stått för dörren, om vi hade försökt att skyla denna freds rövarkaraktär inför vårt folk – men icke nu, då vi efter kamp ser oss nödda att antaga en dylik fred.

Samtidigt hänvisade vi till att vi begav oss för att fortsätta fredsunderhandlingarna i Brest under förhållanden, som tydligt talade oss till fördel men mot våra fiender. Vi följde uppmärksamt med händelserna i Österrike-Ungern, och mångt visade – detta bekräftade också de socialdemokratiska representanterna i tyska riksdagen att jämväl Tyskland stod inför liknande tilldragelser. Fyllda av dessa förhoppningar reste vi. Redan under de första dagarna efter ankomsten till Brest brakte oss radiotelegrafan över Vilna bud om oerhörda sträjkrörelser i Berlin. I likhet med de i Österrike-Ungern stod dessa i direkt och omedelbart

förhållande till underhandlingarna i Brest. Men till följd av klasskampens dialektik måste den väldiga omfattning, som denna proletariska rörelse – en liknande hade Tyskland icke förr upplevat – sammansvetsa de ägande klasserna alltmera och tvinga dem till ännu större oförsönlighet. De tyska regerande klasserna är uppfyllda av en tillräckligt stark självbevarelse-drift, för att vara fullt på det klara med, att alla medgivanden i det läge, vari de befann sig, ansatta av sina egna folkmassor, även om dessa medgivanden voro blott partiella, betydde en kapitulation inför revolutionens idé! Under den första överraskningens period, drog Kühlmann avsiktligt ut på förhandlingarna, fastställde inga gemensamma plena, eller lät dem mynna ut i diskussion av meningslösa eller formella frågor av andra hands vikt. Men nu, så snart sträjken likviderats och han kunnat övertyga sig om, att hans herrar för ögonblicket icke hotades av någon överhängande livsfara, lät han självsäkerheten i rikaste mått droppa in tonen, och förhandlingarna leddes därmed mot fördubblad aggressivitet.

Kief-radans deltagande i underhandlingarna komplicerade vårt läge. Dess delegation dykade upp i ett ögonblick, då radan i Ukraina bildade en tämligen stark organisation, och innan ännu kampens utgång kunde förutses. Vid denna tidpunkt framställde vi till radan ett officiellt förslag att sluta ett bestämt fördrag med oss, varvid vi som betingelse för ingåendet av ett dylikt fördrag förutskickade att radan skulle beteckna Kaledin och Korniloff som motrevolutionärer och icke hindra oss i vår kamp mot dem. Kiefradan uppträdde i Brest just då vi hoppades i både ett och annat avseende kunna komma till enighet med denna vår motpart. Vi förklarade jämväl nu, att, så länge Ukrainas folk erkände densamma, vi ämnade betrakta den som en självständig underhandlare. Men ju mer förhållandena i Ryssland och Ukraina tillspetsades, ju djupare antagonismen mellan Ukrainas lägre samhällslager och radan blev, desto större vart radans beredvillighet att avsluta första bästa fredsfördrag med centralmakternas regeringar, och i nödfall inkalla den tyska militarismen att inblanda sig i den ryska republikens inre angelägenheter, för att stöda radan mot den ryska revolutionen.

Den 9 februari, enligt den nya tidräkningen, erfor vi, att de bakom vår rygg förda fredsun-derhandlingarna mellan radan och centralmakterna lett till undertecknandet av ett fredsfördrag. Den 9 februari är konung Leopolds av Bayern födelsedag, och såsom bruket i monarkiska länder föreskriver, hade denna historiska akt – om med radans medgivande eller icke, det känner jag ej till – placerats till denna högtidsdag. General Hoffman lät saluera till Leopolds av Bayern ära, efter det han hos Kiefdelegationen anhållit om tillstånd att avlossa salutskotten, då ju Brest Litowsk enligt fredsfördraget övergått till Ukraina. Men händelserna fick dock ett sådant förlopp, att Kiefradan efter avfärden från Brest Litowsk, där general Hoffman hos densamma anhållit om tillstånd att avfyra dessa kanonskott, i sin besittning icke hade stort mera än detta enda landområde. På grund av depescher, som vi erhöll från Petrograd, under- rättade vi officiellt centralmakternas delegationer, att Kief-radana icke mera existerade – en omständighet, som ingalunda bort vara utan inverkan på fredsförhandlingarnas vidare gång. Vi föreslog greve Czernin, att sända några representanter, åtföljda av våra officerare till Ukraina, för att låta honom övertyga sig om, huruvida hans vis à vis, Kief-radana, överhuvud existerade eller icke. Det såg ut, som om Czernin hade varit beredd att gå in på detta; men då vi förelade honom denna fråga, innebar detta även, att fördraget med Kiefdelegationen icke borde undertecknas, innan hans utskickade återvänt. Men han vart osäker och ville först höra åt hos Kühlmann.

Härefter lät han ge oss ett negativt svar. Detta skedde den 8 februari – den 9 måste de ha ett undertecknat fördrag – den saken tålde inget uppskov. Icke blott på grund av konung Leopolds födelsedag, utan ock på grund av ett ännu viktigare skäl, som Kühlmann otvivelaktigt framhållit för Czernin: ”Om vi nu skulle skicka våra representanter till Ukraina, så kunde de kanske till sist verkligen övertyga sig om, att radana icke mera existerade. Då skulle vi ha enbart en allrysk delegation mot oss, och det skulle försämra våra utsikter i förhand-

lingarna... Den österrikisk-ungerska deputationen meddelade oss: "Lämna principernas mark, ställ frågorna på praktisk bas, och då skall den tyska delegationen låta tala med sig... Tyskarna kan icke fortsätta kriget blott för öarna vid Moonsundet, ifall ni framställer denna fordran konkret..." Vi svarade: "Nåväl, vi är gärna redo, att pröva edra kollegers i den tyska delegationen medgörlighet. Tillsvidare har vi förhandlat om litauernas, polackernas, livländarnas, letternas, estländarnas och andras självbestämmingsrätt, och vi fastslog beträffande alla dessa, att på tysk sida inget tal om deras självbestämmingsrätt nu fördes. Låt oss nu se, hur ni ställer er till ännu ett annat folks självbestämmingsrätt, det ryska folkets, vilka militärstrategiska planer och avsikter, som gömmer sig bakom ert besättande av öarna vid Moonsundet. Ty dessa öar har som en del av den oavhängiga estniska republiken eller som den ryska federativa republikens egendom en defensiv betydelse, i Tysklands händer åter får de ett offensivvärde och hotar vårt lands viktigaste centra, i synnerhet Petrograd." Men Hoffman inlät sig naturligtvis icke på de minsta eftergifter. Då kom avgörandet. Krig kunde vi icke förklara, Vi var alltför svaga. Armén hade förlorat sitt inre sammanhang. För att rädda vårt land, för att övervinna förfallet måste vi återställa de arbetande massornas inre sammanhållning. Detta psykologiska band kan återknytas blott genom produktivt arbete på åker, i fabrik och i verkstad. Vi måste föra de arbetande massorna, som burit krigets oerhörda lidanden och katastrofala prövningar, tillbaka till deras åkrar och fabriker, där de kunde återfinna sig själva och befästa sitt arbete, och endast på så sätt skulle vi kunna upprätta inre disciplin. Detta är enda utvägen för ett land, som nu får sona tsarismens och bourgeoisiens synder. Vi är tvungna att utträda ur detta krig, och vi leder armén bort från slaktandet. Samtidigt förklarar vi emellertid i ansiktet på den tyska militarismen: Den fred, som ni påtvingat oss är en vålds- och en rovfred. Vi ämnar icke tillåta er, herrar diplomater, att säga de tyska arbetarna: "Ni kallade våra krav erövring och annexion, men se, vi bringar er den ryska revolutionens underskrift på dessa fordringar." – Javäl, vi är svaga, vi kan i detta nu icke föra krig, men vi har tillräcklig revolutionär kraft, till att visa, att vi icke av fri vilja tecknar under ett fördrag, som ni med svärdet på vår strupe påtvingat ett flertal levande nationer. – Vi vägrade att ge våra underskrifter! Jag tror att vi handlat rätt, kamrater!

Kamrater! Jag vill icke påstå, att ett tyskt angrepp mot oss vore uteslutet – en sådan tro vore alltför naiv, då man känner det imperialistiska partiets styrka i Tyskland. Men jag tror, att den ståndpunkt, som vi i denna fråga intagit, i hög grad försvårat den tyska militarismens angrepp. Men, om Tyskland i alla fall skulle angripa? Till den frågan kan vi nu svara blott detta enda: I vårt land, som står utmattat och brakt till ett förtvivlans tillstånd, kan man stegra de revolutionära och livskraftiga elementens mod och föra kampen för vår revolution blott på den grund, som lades av oss, då vi utträdde ur kriget och vägrade att underteckna fredsfördraget.

Det andra kriget – fredsfördraget undertecknas.

Under de första dagarna efter det fredsförhandlingarna avbrutits tvekade den tyska regeringen och visste icke på vilken väg den skulle inslå. Politikerna och diplomaterna tog ögonskenligen för givet, att man nu nått sitt främsta syfte, och att ingen orsak förelåg att jaga efter våra underskrifter. Men militärpartiet stod i varje fall berett att spränga de gränser, som den tyska regeringen stakat ut i Brest-Litowsk-fördraget. Professor Kriege, en medlem i den tyska delegationen, yttrade till en av våra delegerade, att ingen frammarsch av tyska trupper i Ryssland kunde komma i fråga under de nu rådande förhållandena. Greve Mirbach, som vid denna tid stod i spetsen för den tyska missionen i Petrograd, avreste till Berlin, efter att ha avgivit en försäkran, att överenskommelsen om utväxlingen av krigsfångar nu stod fast. Men allt detta hindrade i alla fall icke general Hoffman kitt på femte dagen efter Brestförhandlingarnas avbrytande förklara vapenstillståndet upphävt, varvid han beräknade den överenskomna uppsägningstiden postnumerando, således från det sista plenum i Brest-

Litowsk. Det vore förvisso (tämmligen malplacerat att här onödigt ge luft åt moralisk harm River denna nedrighet; det hela går utmärkt ihop med den allmänna diplomat- och , militärmoralen hos de härskande klasserna.

Den nya tyska framryckningen ägde rum under sådana betingelser, som rent ut sagt hotade Ryssland med undergång. I stället för den överenskomna uppsägelsefristen om en vecka erhöll vi en på blott tvenne dagar. Denna omständighet åstadkom panik inom armén, som redan därförutan befann sig i kronisk upplösning. Om motstånd kunde man knappast tala Soldaterna ville inte tro, att tyskarna, sedan vi förklarat att krigstillståndet upphört, vidare komme att gå till angrepp. Det paniska återtaget paralyserade viljan till och med hos de enstaka truppavdelningar, som varit beredda till strid. I Petrograds och Moskvas arbetarkvarter kom vreden över den förrädiska och i sanning rövaraktiga tyska framstötten kraftigast till uttryck. Under dessa händelsediga dagar och nätter stod arbetarna färdiga att i tiotusental rycka in i armén. Men den, organisatoriska förmågan brast. De smärre frikärer, som var fyllda av entusiasm, måste redan efter de första allvarliga sammanträffningarna med de reguljära tyska trupperna övertyga sig själva om sin oförmåga. Och så spred sig modlösheten vidare. Den gamla armén var sedan länge ödelagd, och sönderföll i små avdelningar, som sökte att barrikadera alla vägar och knutpunkter. Att skapa en ny armé måste taga lång tid i detta land, som stod totalt utmattat, med en fruktansvärt ödelagd industri och med förstörda samfärdsmedel. Det enda betydande hindret för tyskarnas frammarsch var de väldiga sträckorna...

Den österrikisk-ungerska regeringen hade sin uppmärksamhet riktad främst på Ukraina. Radan vände sig genom sin delegation till centralmakternas regeringar med direkt anhållan om militär hjälp mot sovjets, som under tiden hade segrat i hela Ukraina. På så sätt öppnade Ukrainas småborgerliga demokrati frivilligt portarna för främmande invasion, för att sålunda erhålla bistånd i sin kamp mot arbetarklassen och de fattiga bönderna.

Samtidigt sökte Svinhuvuds regering de tyska bajonetternas bistånd mot det finländska proletariet. Den tyska militarismen åtog sig inför all världen bödelsrollen mot arbetar- och bonderevolutionen i Ryssland.

Inom vårt parti förekom skarpa debatter i frågan, om vi skulle under de rådande förhållandena foga oss efter det tyska ultimatum samt underteckna det nya fördraget, som – därpå tvivlade ingen av oss – naturligtvis innehöll hårdare villkor, än de, som vi ställdes inför i Brest-Litowsk. Den ena riktnings representanter förfäktade, att det vore meningslöst att för ögonblicket, då tyskarna gjort sig skyldiga till beväpnad inblandning i inre strider på republikens område, skapa ett fredstillstånd för en del av Ryssland och ställa sig passivt avvaktande, medan i norr och söder de tyska trupperna skulle upprätta borgerlig diktatur. Den andra riktningen, vars ledare var Lenin, fann, att varje uppskov, varje även så kort frist var av största betydelse för att kunna hämta andan och, skrida till att befästa och förstärka Rysslands defensivkraft. Sedan vår oförmåga att i ett givet ögonblick värja oss inför den fientliga invasionen på ett så tragiskt sätt kommit i dagen inför hela landet och all världen, måste ett fredsslut fattas såsom påbjudet av den hårda nödvändighetens lag. Det vore naivt att i detta fall låta leda sig ensamt av den abstrakta, revolutionära moralen. Vår uppgift är icke att gå under med högsta ära, utan att segra. Den ryska revolutionen vill leva, måste leva och är skyldig att med alla de medel, som står till dess förfogande; söka att undvika en kamp, som går över dess krafter, för att vinna tid – i sin väntan på att den revolutionära rörelsen i Västeuropa komme till dess hjälp. Den tyska imperialismen befinner sig ännu i hårdaste tvekamp med Englands, Frankrikes och Amerikas imperialism. Allenast denna omständighet möjliggör ett fredsslut mellan Ryssland och Tysk land. Denna situation måste begagnas. Revolutionens väl – är vårt främsta bud. Vi måste anta en fred, som vi icke förmår avböja; vi

måste säkra oss om en frist, som bör utnyttjas till trängande arbete inom landet och i synnerhet för att skapa en armé.

På det kommunistiska partiets kongress, liksom på den fjärde sovjetkongressen segrade fredsanhängarna. Till dem slöt sig flera av dem, som ännu i januari ansett det vara omöjligt att underteckna Brest-Litowsk-fördraget. ”Då”, sade de, ”hade våra underskrifter av de engelska och franska arbetarna tagits som en ynkelig kapitulation, utan att ens försöka en kamp. Till och med de nedriga insinuationer, som serverades av de engelska och franska chauvinisterna, och vilka gick ut på att beskylla sovjetregeringen för hemliga överenskommelser med tyskarna, hade – ifall fredsfördraget undertecknats – kunnat vinna tilltro i vissa västeuropeiska arbetarkretsar. Men efter det vi vägrat att underteckna fredsfördraget, efter det nya, tyska överfallet, efter våra försök att sätta en damm för denna frammarsch, och efter det vår militära svaghet med förskräckande tydlighet blottats inför hela världen, kan ingen mer beskylla oss för att ha kapitulert utan försök till motstånd.” Brest-Litowsk-fördraget i dess andra, skärpta upplaga vart så undertecknat och ratificerades.

Under tiden fortsatte bödelsknektarna sitt arbete i Ukraina och Finland. Härigenom hotar de, ju längre tiden lider, alltmera Storrysslands centrum. Detta gör, att frågan om Rysslands existens som ett oavhängigt land numera är oskiljaktigt förenad med frågan om den europeiska revolutionen.

Slutord.

Då vårt parti bemäktigade sig regeringen, förutsåg vi tillfullo alla de svårigheter, som vi gick till mötes. Kriget hade i ekonomiskt avseende totalt ödelagt vårt land. Revolutionen hade förstört den gamla, administrativa apparaten, utan att ha haft tid att skapa en ny i stället. Det tre år långa kriget hade dragit miljoner av arbetare från deras verksamhet, deklasserat dem och gjort dem psykiskt rotlösa. Den oerhörda militärindustrin, som byggts upp på en otillräckligt förberedd ekonomisk grundval, slukade folkets livskraft. Att demobilisera denna industri var förenat med de största svårigheter. Företeelser, som vittnade om ekonomisk och politisk anarki, kunde iaktas överallt i landet. De ryska bönderna hade under århundraden på ett elementärt sätt sammansmidits genom den i landet härskande barbariska disciplinen och prässats tillsammans genom trycket ovanifrån i form av tsarismens järnhårde disciplin. Den ekonomiska utvecklingen hade undergrävt den förra, revolutionen störtade den senare. I psykologiskt avseende betydde revolutionen, att det mänskliga personlighetsmedvetandet vaknade bland bondemassorna. Att detta uppvaknande tog anarkiska former var en oundviklig följd av det föregående förtrycket. För att upprätta en ny ordning, som vilar på de arbetandes egen kontroll av produktionen, måste man slå in på en väg, lom fast och oavbrutet bryter ned revolutionens anarkiska yttringar.

Men å andra sidan vill de besittande klasserna, även om de trängts undan från regeringen, ingalunda uppge sina positioner utan kamp. Revolutionen gav frågan om privategendom av jord och produktionsmedel dess radikalaste utformning, det gällde ju liv och död för utsugar-klasserna. I politiskt avseende betyder detta ett förbittrat, oavbrutet, än hemligt, än öppet medborgarkrig. Men inbördeskriget i sin tur ger oundvikligen näring åt alla anarkiska tendenser hos de arbetande massorna. När industrin, finansväsendet, samfärdseln och livsmedelsanskaffningen råkat i förfall, ställer ett långvarigt medborgarkrig de största svårigheter i vägen för varje produktivt organisatoriskt arbete. Men trots allt detta har sovjetregeringen full rätt att med förtröstan skåda mot framtiden. Endast en noggrann beräkning av landets alla inkomster, endast en rationell, det vill säga, en enligt allmän plan utarbetad organisation av produktionen, endast en förnuftig och sparsam fördelning av alla

produkter kan rädda landet. Och detta är socialism. Vårt land står inför alternativet: antingen sjunka ner till en koloni, eller gå mot en socialistisk pånyttfödelse.

Kriget har underminerat hela den kapitalistiska världen. Däri består vår oövervinneliga kraft. Den imperialistiska ring, som pressar oss samman, kommer att sprängas av den proletariska revolutionen. Vi tvivlar icke ett ögonblick på detta, lika så litet som vi under de långa årtionden, då vi drev vår underjordiska verksamhet, tvivlade på tsarismens oundvikliga fall.

Att kämpa, att sluta leden tillsammans, att upprätta arbetsdisciplin och socialistisk ordning, att stegra produktiviteten och att aldrig rygga tillbaka inför hindren – det är vår paroll. Historien arbetar för oss. Förr eller senare måste den proletariska revolutionen bryta ut i Europa och Amerika. Då bringar den frälsning icke blott för Ukraina, för Polen, Litauen, Kurland och Finland, utan för hela den lidande mänskligheten.